

70 anys del Consell Català del Moviment Europeu

Aportació catalana a l'europeisme

Núria Miquel
Autora

Jordi Bacaria
Coordinador

Amb la col·laboració de membres
del Moviment Europeu

Aquesta obra presenta la història del Consell Català del Moviment Europeu (CCME) amb motiu del 70è aniversari de la seva fundació en el ja llunyà any 1949. La història del CCME és explicada en el context en el qual succeeixen diferents esdeveniments a Europa i a Catalunya des d'aquells moments fins avui. L'evolució del CCME és fruit d'aquests esdeveniments, que comencen amb la seva fundació a París, a l'entorn del Moviment Europeu Internacional, que s'havia fundat un any abans, i dels anys posteriors a la Segona Guerra Mundial. Es descriuen també els difícils anys de l'exili de part dels seus fundadors i de la dictadura a l'Estat espanyol, passant per la seva implantació a Catalunya amb l'arribada de la democràcia, i fins als nostres dies. Tot plegat conté, a més de la història del CCME, una significativa aportació catalana a l'europeisme. L'obra, escrita per Núria Miquel, és un treball d'equip coordinat per Jordi Bacaria i ha comptat, a més, amb les importants aportacions de membres del CCME; gràcies al seu testimoni personal s'ha pogut reconstruir part d'aquesta història que no constava en els fons documentals.

www.ccmeur.cat

ISBN: 978-84-09-17854-4

Núria Miquel

Doctoranda en Història
Contemporània per la UB.

Jordi Bacaria

Catedràtic d'Economia Aplicada
de la UAB i exdirector de l'Institut
Universitari d'Estudis Europeus.

Amb la col·laboració de membres
del Moviment Europeu:

Miquel Argimón

Ignasi Camí

Joan Mas Cantí

Joan Colom

Josep M. de Dios

M. Àngels Espuny

Xavier Ferrer

Jordi Garcia-Petit

Francesc Granell

Francesc Homs

Oriol Lázaro

Joaquim Llimona

Josep M. Lloveras

Joaquim Millan

Carme Moliné

Víctor Pou

Pere Puig

Felip Roca

Jesús Maria Rodés

Anna Ruano

Eduard Sagarra

Agustí Ulied

**70 anys del Consell Català
del Moviment Europeu**

70 anys del Consell Català del Moviment Europeu

Aportació catalana a l'europaisme

Autora

Núria Miquel

Coordinador

Jordi Bacaria

Amb la col·laboració de membres del Moviment Europeu:

Miquel Argimón

Ignasi Camí

Joan Mas Cantí

Joan Colom

Josep M. de Dios

M. Àngels Espuny

Xavier Ferrer

Jordi Garcia-Petit

Francesc Granell

Francesc Homs

Oriol Lázaro

Joaquim Llimona

Josep M. Lloveras

Joaquim Millan

Carme Moliné

Víctor Pou

Pere Puig

Felip Roca

Jesús Maria Rodés

Anna Ruano

Eduard Sagarra

Agustí Ullied

© dels textos: els autors respectius, 2020
© de les imatges: els autors respectius, 2020
© d'aquesta edició: Consell Català del Moviment Europeu

Via Laietana, 14 baixos - 08003 Barcelona

info@ccmeur.cat

www.ccmeur.cat

Primera edició: gener de 2020

ISBN: 978-84-09-17854-4

DL: L 52-2020

Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, S L

www.bobala.cat

¶ imprès a Lleida ¶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.

Sumari

I.	Pròleg dels presidents del Consell Català del Moviment Europeu.....	7
II.	Un repàs de la història del Consell Català del Moviment Europeu.....	11
	L'exili.....	11
	El Consell Català del Moviment Europeu i el Contuberni de Munic (1962)	24
	Normalització i democràcia	36
	Les darreres dècades	49
III.	El futur que desitgem per a Europa.....	73
	Cronologia de presidents	76
	Membres del Consell Català del Moviment Europeu	77
	Bibliografia i documents d'arxiu	79
	Notes.....	83
	Abreviacions	89
	Secció documental.....	91

Pròleg dels presidents del Consell Català del Moviment Europeu

Com a presidents del Consell Català del Moviment Europeu (CCME), és un honor i una satisfacció fer el pròleg del llibre del 70è aniversari de la creació del nostre Consell, a l'exili, a París, el ja llunyà 1949.

En primer lloc, volem destacar i fer un homenatge a les persones que ho varen fer possible, encapçalades per un europeista de soca-rel com era Enric Adroher, conegut com a Gironella, però també a Josep Sans, Joan Sauret, Josep Tarradellas, entre d'altres. Sense el seu esforç i mestratge en un entorn molt complicat, sense les seves aportacions de democràcia, d'europeisme, de lluita contra la dictadura i de voluntat de mantenir la identitat catalana, de ben segur que avui no tindríem el Consell.

Un record, també, per als presidents del CCME Joaquim Molins, Josep Verde i Lluís Maria de Puig i per a tots els companys i companyes, ja traspassats, que varen aportar el seu europeisme per millorar la societat europea i catalana, des del seu treball i altruisme. Un gran i merescut homenatge per a elles i ells.

Històricament, el Consell ha estat una entitat cabdal en la definició d'un europeisme transversal i profundament arrelat en la societat civil catalana. Una entitat que ha generat un gran consens polític i social i que ha mantingut, des del seu naixement, visibilitat internacional a través de la seva participació al Moviment Europeu Internacional.

Així, des del seu origen en plena dictadura i seguint el model del MEI, el CCME va contribuir, mitjançant el seu activisme europeista, a mantenir una presència catalana fora de les nostres fronteres i a forjar aquest sentiment europeista que, a Catalunya, està fortament i àmpliament arrelat, més enllà de les idees polítiques. D'ençà de l'entrada d'Espanya a la Unió Europea, la tasca del Consell s'ha centrat molt en el debat i l'anàlisi dels diferents àmbits d'acció europeus i la seva connexió amb Catalunya, i en la participació que hi podrien tenir les institucions catalanes, amb la Generalitat al capdavant.

Avui dia ressegueixen les contradiccions i els atacs a la idea d'Europa i als valors europeus, també dins el territori de la Unió, amb un creixement dels populismes euroescèptics o directament euròfobs i una vulneració preocupant, en alguns estats membres, dels valors enumerats en l'article 2 del Tractat de la Unió Europea. A més, la sortida del Regne Unit planteja molts interrogants, però també ens interpel·la sobre el que no ha fet (o no ha explicat) bé la Unió Europea.

Actualment, doncs, la nostra societat necessita un activisme renovat i centrat a defensar aquells principis que han garantit el període més llarg de pau, estabilitat política i benestar econòmic que ha conegut Europa en molts segles.

Per tant, en primer lloc, volem reafirmar la nostra convicció de la utilitat i necessitat de preservar el Consell com un espai de trobada i consens entorn de l'ideal europeu a Catalunya. Pensem que la tasca feta durant tota la seva existència i en particular en aquests darrers anys ha estat exemplar.

En segon lloc, creiem que, tenint en compte les dificultats i oposicions que suscita avui el projecte europeu arreu —tant dins com fora del nostre continent—, en els propers anys aquesta tasca ha de persistir i si cal, s'ha de reforçar. Alhora, s'ha de centrar a fer sensibilització i activisme europeista, amb tot el rigor i precisió, però des d'una posició de defensa dels valors i objectius definidors de la Unió Europea.

Convidem i animem tots els companys i companyes del Consell a continuar treballant, des de l'europisme, amb l'objectiu d'informar i millorar la societat catalana, col·laborant amb el conjunt d'entitats, organismes i institucions que en formen part, i fer-ho amb transversalitat i treball en xarxa, com s'ha fet sempre, també cercant sinergies amb els altres consells del moviment europeu. L'impacte del missatge que es vol donar és molt més fort si els diferents sectors del país hi estan activament implicats. La manera de treballar del Consell marca un estil que cal preservar.

En efecte, pel que fa als objectius, considerem convenient adequar-los als valors que avui defineixen les societats europees i que recull la Unió Europea i també incloure un esment al Consell d'Europa, com a organització que garanteix i promou els drets i llibertats fonamentals i la diversitat i riquesa cultural del nostre continent.

Com a conclusió, volem agrair a tots els membres del CCME, de totes les etapes, la tasca que han fet i la que de ben segur que farem, avui que la seva vigència, amb els reptes importants que tenim com a societat a casa nostra i a Europa, és més necessària que mai, amb l'objectiu de treballar des de l'europisme per fer una societat millor.

Moltes gràcies.

Barcelona, novembre de 2019

FRANCESC HOMS
JORDI GARCIA-PETIT
EDUARD SAGARRA
JOAQUIM LLIMONA
JOAN COLOM
MARINA BRU
XAVIER FERRER

II

Un repàs de la història del Consell Català del Moviment Europeu

L'exili

EL MOVIMENT EUROPEU I LA CREACIÓ DEL CONSELL CATALÀ DEL MOVIMENT EUROPEU (1948-1950)

L'horror de la Segona Guerra Mundial, tant pel que fa a les greus violacions dels drets humans com a les pèrdues humanes i materials, obligà a replantejar les relacions entre els països de l'Europa occidental en tots els àmbits, però sobretot en l'econòmic i el militar. Els objectius que es perseguïen eren, doncs, afavorir una recuperació material ràpida i neutralitzar les causes de conflicte entre els països europeus per evitar que aquests derivessin en nous enfrontaments armats.

Tanmateix, no era la primera vegada que es plantejaven propostes europeïstes de caràcter integrador. De fet, els primers projectes clars d'integració europea remunten a mitjans del segle XIX, lligats al nacionalisme i al romanticisme i a les unificacions d'Alemanya i d'Itàlia, que tenen en figures com les de Saint-Simon, Agustin Thierry, Charles Lemonier, Garibaldi, Victor Hugo, Lamartine o Mazzini les seves primeres formulacions teòriques. Durant el període d'entreguerres, després d'un conflicte armat sense precedents i amb unes conseqüències nefastes per al continent, tingué lloc un nou impuls de l'europeisme mitjançant projectes personals —com la Paneuropa de Richard von Coudenhove-Kalergi o els Estats Units d'Europa d'Aristides Briand— o d'àmbit institucional —el projecte conjunt dels ministres d'afers estrangers de França i Alemanya de crear una *Unió Europea*

dins de la Societat de Nacions— en un context en què el paper del continent europeu era hegemònic en l'ordre mundial.

A partir de la Segona Guerra Mundial, però, la necessitat d'una entesa sòlida mitjançant la integració esdevingué una necessitat, tenint en compte les víctimes humanes i, com dèiem, la pèrdua d'hegemonia europea en l'àmbit mundial. Així, ja abans del final de la guerra, es produïren els primers avanços en la integració econòmica, amb la signatura de l'acord del Benelux el 1944, mitjançant el qual Bèlgica, els Països Baixos i Luxemburg esdevien una unió duanera que es faria efectiva el 1948. No obstant això, el canvi substancial fou la creació de la Comunitat Europea del Carbó i l'Acer el 1950. Cal tenir present que els acords signats a Potsdam el 1945 entre les potències aliades establiren el control sobre la producció d'acer i de carbó alemanys, un sector amb un gran pes tant econòmic com estratègic, ja que la indústria pesada constituïa la base per al rearmament. Tanmateix, les discrepàncies entre els països vencedors a l'hora d'administrar la conca del Ruhr —la principal àrea productora de carbó i d'acer alemany, que es trobava sota un règim d'administració internacional— feia perillar la situació. Per posar-hi remei, el ministre d'affers exteriors francès, Robert Schuman, proposà convertir la producció de carbó i acer en un assumpte al voltant del qual organitzar un sistema de cooperació internacional entre els estats, per tal de contribuir a neutralitzar l'antagonisme entre França i Alemanya (occidental) i potenciar la prosperitat econòmica:

Europa no es farà d'un sol cop ni en una obra de conjunt: es farà gràcies a realitzacions concretes, que creïn, en primer lloc, una solidaritat de fet. Posar en comú les produccions de carbó i d'acer [...] canviarà el destí d'aquestes regions, que durant tant de temps s'han dedicat a la fabricació d'armes, de les quals elles mateixes han estat les primeres víctimes.¹

Així, el 1952 es constituí la CECA; el primer pas cap a la integració era, doncs, la cooperació econòmica en un àmbit molt concret. Tanmateix, al llarg de la dècada de 1940 havien anat sorgint propostes que pretenien estendre la cooperació i la integració cap a d'altres

àmbits. L'única que es materialitzà, si bé de manera no efectiva, fou la Comunitat Europea de Defensa (CED).² Paral·lelament, entre els anys 1946 i 1947 havien aparegut diverses organitzacions internacionals amb un objectiu més ambiciós, que passava per unificar els estats democràtics europeus. En són exemple el United Europe Movement, el Consell Francès per a l'Europa Unida, la Unió Europea de Federalistes, la Lliga Europea de Cooperació Econòmica (LECE), el Moviment Socialista per als Estats Units d'Europa, els Nous Equips Internacionals o el Moviment Liberal per l'Europa Unida,³ que compartien la voluntat de contribuir a una Europa unida des de cada plantejament ideològic respectiu.

Aquestes primeres passes cap a la integració culminaren en la creació de l'Anglo-French United European Movement, patrocinat per Winston Churchill i Duncan Sandys, i, posteriorment, en el Comitè Internacional per a la Unitat Europea, integrat per bona part de les organitzacions esmentades més amunt, i que inicià la preparació d'un congrés sobre Europa. Finalment, aquest tingué lloc a la Haia el maig de 1948 i fou organitzat per un Comitè Internacional per als Moviments per a una Europa Unida, presidit per Winston Churchill —que prèviament havia pronunciat els seus cèlebres discursos a favor dels Estats Units d'Europa⁴— i al qual assistiren vuit-cents delegats europeus, entre ells dirigents de diverses tendències democràtiques per establir les bases del procés d'unificació europea, com ara Konrad Adenauer, Harold Macmillan, François Mitterrand, Paul-Henry Spaak, Albert Coppé o Altiero Spinelli.⁵ Finalment, foren aprovades tres resolucions. La política, que posava de manifest la necessitat que les nacions transferissin alguns drets sobirans per a la creació d'una assemblea europea —un Parlaments de les nacions— i d'un tribunal de justícia, així com l'elaboració d'una carta dels drets de l'home; l'econòmica i social, que defensava la lliure circulació de capitals, la unificació monetària i duanera i l'harmonització de les legislacions socials, i, finalment, la resolució cultural, que implicava la creació del Centre Europeu de la Cultura. Com afirmà Lluís Maria de Puig, el

congrés establí una voluntat europeïsta i una dinàmica que feu possible els progressos posteriors en la unificació;⁶ Gironella el considerà un esdeveniment històric, que provocà un veritable “impacte psicològic en tots els països del vell continent, en totes les classes socials, tots els partits polítics i en tots els governs”.⁷

Així doncs, el Congrés de la Haia de 1948 exercí de marc per a la formulació de propostes i per a la declaració d'intencions, que tingué la seva aplicació pràctica amb la creació del Moviment Europeu Internacional (MEI) el 25 d'octubre de 1948, quan el Comitè Internacional per a la Unitat Europea, creat un any abans, canvià oficialment de nom. El MEI aglutinava els moviments europeïstes internacionals i, alhora, passà a agrupar els diferents consells de la pròpia organització que, des de la seva fundació, s'anaren creant a cada Estat o entitat nacional.

En les resolucions del Congrés de la Haia s'establia la necessitat “de convocar urgentment una Assemblea europea escollida pels Parlaments de les nacions participants, entre els seus propis membres o entre d'altres dedicada a estimular i donar expressió a l'opinió pública europea, prendre mesures pràctiques immediates dedicades progressivament a assolir la necessària unió econòmica i política d'Europa, examinar els problemes jurídics i constitucionals que suscití la creació d'aquesta unió o federació i les seves conseqüències econòmiques i socials i, finalment, planificar els passos necessaris per als esmentats propòsits”.⁸ Amb aquest objectiu, un any després, el Moviment Europeu Internacional aconseguí la que ha estat considerada la seva major contribució: la creació del Consell d'Europa, un òrgan consultiu, però que resultà ser la primera institució d'unitat amb la salvaguarda dels drets humans com a finalitat concreta i amb uns àmbits d'actuació definits. La seva primera gran aportació fou l'adopció del Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans i de les Llibertats Fonamentals el 1950. Juntament amb la creació de la CECA, l'establiment del Col·legi d'Europa (Bruges) i el Centre Europeu de Cultura (Ginebra) —ambdós presidits i promoguts per Madariaga⁹—, fou un

dels grans avenços cap a la integració europea just després de la Segona Guerra Mundial. De totes maneres, al Congrés de la Haia es posaren sobre la taula qüestions que, tot i que aleshores no eren realitzables, demostraren una gran voluntat política per a la integració.

En aquest punt, convé preguntar-nos quina fou la participació espanyola i catalana en tot aquest procés, tenint en compte l'excepcionalitat que suposava la dictadura franquista a l'Estat espanyol en relació amb aquest procés d'integració europea. En aquest sentit, cal tenir present que el Moviment Europeu —i tots els moviments internacionals que l'integraven— havia condemnat el règim franquista de manera unànime el 1949, mitjançant una declaració a l'assemblea d'Estrasburg.¹⁰ Es plantejava, doncs, la relació que havia d'existir entre aquesta Espanya econòmicament endarrerida i políticament totalitària i una Europa en transformació constant. Aquesta situació provocà, doncs, que la construcció d'un moviment europeista a Espanya i a Catalunya hagués de superar molts més obstacles i que hagués de mantenir la dualitat entre l'interior i l'exili.

Ja al Congrés de la Haia de 1948 hi trobem una representació de demòcrates catalans reduïda però present: el sector liberal estava representat pel prestigiós cirurgià Josep Trueta i pel jurista Josep Xirau, mentre que el socialista, pel polivalent Enric Adroher, anomenat Gironella.¹¹ En el cas dels exiliats espanyols, formada per personalitats com Indalecio Prieto, Salvador de Madariaga, José Antonio Aguirre o Rodolfo Llopis.¹² Madariaga i Prieto dugueren a terme les dues úniques intervencions espanyoles, que tractaren, respectivament, sobre Europa i les seves diverses cultures i sobre la *tragèdia espanyola* i la seva voluntat de participar en la construcció europea.¹³

Un cop constituït el Moviment Europeu, com dèiem, s'anaren constituint els diversos consells nacionals en base a l'estructura federal, diversa i plural d'aquest moviment. Tanmateix, la realitat espanyola no permetia la creació d'un consell nacional en un context de normalitat democràtica, per la qual cosa aquest es constituí a l'exili, concretament a París. El Moviment Europeu havia accedit a reco-

nèixer un hipotètic Consell espanyol sempre que hi fossin incloses totes les tendències polítiques democràtiques, per la qual cosa Salvador de Madariaga es posà en contacte amb el lehendakari a l'exili José Antonio Aguirre, tenint en compte que el govern basc a l'exili era la institució antifrancista més ben organitzada i reconeguda diplomàticament. Paral·lelament, a principis d'any, tingué lloc una reunió entre bascos —Aguirre i Lasarte— i catalans —Josep Irla, Carles Pi i Sunyer, Ramon Nogués i Josep Tarradellas— per tal d'abordar la creació del consell federal.¹⁴

Posteriorment, el 7 de febrer de 1949, se celebrà una reunió amb totes les forces democràtiques espanyoles a l'exili —amb l'excepció dels comunistes, que aleshores sempre eren exclosos automàticament— per a la creació del Consell espanyol, que tingué lloc a la seu del govern basc a París. Hi participaren, doncs, socialistes, republicans liberals i observadors monàrquics liberals joanistes; cal tenir present, però, que bascos i catalans eren majoria. Hi foren presents José Antonio Aguirre, Carles Pi i Sunyer, Ramon Nogués, Josep Tarradellas, Joan Sauret, José María Lasarte i Francisco Javier de Landaburu.

Tanmateix, tot i haver-hi consens en la creació del Consell espanyol, sorgiren discrepàncies en relació amb l'estructura que aquest havia de prendre. Es plantejaren dues opcions: o bé un consell nacional organitzat per partits, tal com defensaven socialistes i liberals, o bé un consell federal, que era l'opció defensada pels partits catalans i bascos. El fet que aquests darrers fossin majoria permeté que acabés triomfant la segona opció. Així nasqué el Consejo Federal Español del Movimiento Europeo (CFEME), que es dotà d'una Constitució redactada per Josep Maria Lasarte. Madariaga en fou escollit president vitalici.¹⁵ Ambdós s'incorporaren, paral·lelament, al Consell Internacional del Moviment Europeu, el primer com a president de la secció cultural i el segon, com a representant del Moviment Socialista per als Estats Units d'Europa.¹⁶ S'establiren quatre vicepresidències, una per cada organització membre: el Moviment Socialista pels Estats Units d'Europa, la Unió Liberal i els moviments federalistes català i basc —espai

que ocuparien els futurs consells. En el cas català, la vicepresidència recaigué en Carles Pi i Sunyer, antic president del Consell Nacional de Catalunya entre el 1941 i el 1945. Així doncs, el reconeixement del triomf del model federal suposà, també, la creació de sengles consells català i basc, tal com recollien les Bases per a la Constitució del Consell Federal Espanyol del Moviment Europeu, que establien que els grups representatius de tots els pobles compresos a l'Estat espanyol podrien constituir-se en seccions dins del consell federal.¹⁷

Així doncs, tenint en compte aquesta naturalesa federal, tant catalans com bascos comptaven amb una secció pròpia en el si del CFEME, si bé tots dos grups preferiren crear els seus propis consells, que gaudien de personalitat pròpia per actuar en l'àmbit europeu. Tinguem present, doncs, la relació entre aquests comitès i el federal, també orgànicament, pròpia de l'organització federal i, alhora, de l'excepcional situació que implicava l'exili. En el cas del català, la primera junta del Consell Català del Moviment Europeu (CCME) fou constituïda el juny de 1949, a iniciativa del Moviment Socialista Català pels Estats Units d'Europa, la Unió de Federalistes Catalans i de persones de pensament federal.¹⁸ En fou escollit president el mateix Carles Pi i Sunyer i les seves oficines s'ubicaren al número 5 de la Rue Faubourg Poissonnière a París, tot i que poc després es traslladaria al número 18 de la Rue d'Enghien.¹⁹

En la fundació del CCME hi intervingueren quatre exiliats de diferent adscripció ideològica que ja havien participat en la fundació del consell federal: Enric Adroher, Josep Rovira, Josep Sans i Joan Sauret.

Enric Adroher, conegut com a Gironella a causa dels seus orígens gironins, tenia un llarg historial de participació política i insurreccional. El 1930 havia pres part en la insurrecció de Jaca i el 1934, en la de l'Aliança Obrera de Catalunya, mentre que durant la Guerra Civil Espanyola formà part del Comitè de Milícies Antifeixistes. Afiliat al POUM i membre de la seva Comissió Executiva, participà en els Fets de Maig de 1937, pels quals fou condemnat a presó. Amb la caigu-

da de Barcelona, aconseguí creuar la frontera cap a França, des d'on s'exilià a Mèxic, arran de l'ocupació alemanya, fins al 1946. En tornar a Europa, s'instal·là a París, on començà la posada en pràctica de les seves aspiracions europeistes mitjançant la creació del Moviment Socialista per als Estats Units d'Europa, en la qual prengué part, i del CFEME i el CCME. Gironella és, sens dubte, una de les personalitats més destacades de l'europeisme català i, en particular, de l'esdevenir del CCME.

Pel que fa a la resta de fundadors, Josep Rovira i Canals era membre d'Estat Català. Participà en els fets de Prats de Molló, marxà a Bèlgica i a Mèxic i, durant la guerra civil, formà part del Bloc Obrer i Camperol i, com Gironella, del Comitè de Milícies Antifeixistes i del POUM. Va organitzar la columna Lenin, lluità al front d'Aragó i fou empresonat arran dels Fets de Maig de 1937. A finals de la guerra marxà a l'exili i, durant la Segona Guerra Mundial, formà part de la Resistència francesa. Joan Sauret i Garcia emigrà a l'Argentina el 1914 i, en tornar, fou un dels fundadors d'ERC, exercí de diputat al Parlament de Catalunya per Lleida i fou director general de Sanitat. Al final de la guerra s'exilià a França, on col·laborà activament amb propostes federalistes i europeistes. Finalment, Josep Sans i Arrufat era un polític i escriptor i també militant d'ERC i exiliat a França en acabar la Guerra Civil Espanyola.²⁰ Sense la iniciativa i la col·laboració de tots ells, la fundació del CCME i el seu desenvolupament posterior no hauria estat possible.

ELS PRIMERS ANYS (1950-1960)

La dècada de 1950 començà amb els primers passos cap a la integració econòmica: el pla Marshall i la creació de la CECA. Tanmateix, el període estigué marcat per la situació de guerra freda entre el bloc occidental i l'oriental, les dissidències internes —com el cas de l'ocupació militar d'Hongria per part de la URSS— i, pel que fa als avenços cap a la integració de l'Europa occidental, el procés experimentà moments de vicissitud i d'altres d'èxit, la culminació del qual

fou la signatura del tractat de Roma el 1957, que donà origen a la Comunitat Econòmica Europea (CEE) i a la Comunitat Europea de l'Energia Atòmica (Euratom), les anomenades Comunitats Europees.

La primera crisi tingué lloc el 1954, amb el fracàs de la Comunitat Europea de Defensa, rebutjada per l'Assemblea Nacional Francesa. Tanmateix, el juny de 1955, els membres de la CECA participants a la conferència de Messina aprovaren una declaració promoguda sobretot pels països del Benelux que tenia per objectiu relançar la integració europea a partir d'un mercat comú de mercaderies, serveis, capitals i treballadors i la integració dels sectors del transport i l'energia. S'encarregà l'estudi del document a una comissió d'experts presidida per Paul-Henri Spaak que, un any després, presentà el seu informe final, que incloïa la creació d'un mercat comú a través d'una Comunitat Econòmica Europea (CEE) i la creació d'una Comunitat Europea de l'Energia Atòmica (EURATOM). Ambdós projectes triomfaren i foren institucionalitzats amb la signatura dels respectius tractats constitutius a Roma, el març de 1957. Tanmateix, la instauració de la V República a França un any després posà en perill aquesta integració incipient, ja que el gaullisme era més partidari de la cooperació intergovernamental que de la supranacionalitat que suposava la integració política, com demostrà el bloqueig francès a l'entrada del Regne Unit a la CEE el 1961.²¹

Pel que fa a Espanya, ja a finals de la dècada de 1940, s'inicià un procés de certa obertura en termes polítics, que passava per un cert acostament diplomàtic als Estats Units, afavorit pel discurs anticomunista de Franco —en el context de Guerra Freda que ja hem comentat— i per la importància geoestratègica de la península Ibèrica. En aquest sentit, fites com la reobertura de la frontera francesa, l'establiment d'acords comercials amb el Regne Unit i França, trobades de tipus militar amb els Estats Units o l'anul·lació de la resolució de l'ONU que recomanava la retirada dels ambaixadors són mostres d'aquesta obertura, que tingué lloc entre els anys 1948 i 1951 i que

culminaria amb el Concordat amb la Santa Seu i els pactes Hispano-estatunidencs, ambdós signats el 1953.²²

Com hem vist, l'establiment tant del CFEME com del CCME coincidí amb el canvi de dècada. Així, a partir de 1949-1950 ambdós consells començaren a adherir-se o a dur a terme activitats i iniciatives des de l'exili, en coordinació amb el Moviment Europeu Internacional i els seus principis fundadors, però sempre posant en relleu la situació excepcional de manca de llibertats democràtiques existent a l'Estat espanyol, ja que la incipient obertura del règim que hem comentat feia témer als exiliats espanyols una normalització de les relacions entre l'Estat franquista i els països occidentals. En aquest sentit, durant els primers anys de vida d'ambdós consells, es realitzaren diverses accions per denunciar la situació a Espanya, però alhora per analitzar les condicions necessàries per a un futur encaix d'aquest país a Europa. Per tant, el CCME preveia que les seves actuacions anessin en tres direccions: 1) participació en les activitats, reunions i conferències del Moviment Europeu; 2) acció entorn de l'Assemblea Consultiva d'Estrasburg i dels seus organismes de treball i estudi; 3) estudis, tasques de difusió i relacions encaminats a "fer prevaldre davant del món les posicions i els drets de l'Espanya lliure enfront del franquisme", així com intentar transmetre entre els demòcrates de l'interior els reptes d'Europa, partint de la seva concepció com a federació.²³ Cal tenir present que darrere la gran majoria d'aquestes iniciatives hi havia Enric Adroher, "siempre creando condiciones de participación, de diálogo, de debate y de insistencia en la idea de dependencia entre el retorno a la democracia en España i la construcción europea".²⁴

Així, a principis del 1951, el CFEME escrigué respectivament al general Dwight D. Eisenhower, comandant suprem de les forces de l'OTAN —fundada el 1949—, i a Paul-Henri Spaak, president del Comitè Internacional del Moviment Europeu, per demanar-los que no fos permesa l'entrada de l'Espanya de Franco ni a l'OTAN ni a la defensa europea. Finalment, aquest temor no es convertí en realitat,

però no s'aconseguien frenar els pactes bilaterals entre Espanya i els Estats Units. D'altra banda, el maig del mateix any, arran de la creació de la CECA, el CFEME emeté un comunicat en el qual valorava positivament el seu establiment com a primer pas cap a la integració, que tenia com a objectiu darrer la federació europea, lamentava la impossibilitat d'Espanya d'ésser inclosa en aquest procés i reblava la necessitat de restaurar-hi la democràcia.²⁵

Altres accions en aquesta direcció foren la celebració bianual de les Jornades Europees i la presentació dels informes que se'n derivaren davant del Consell d'Europa, així com la condemna dels fets ocorreguts el 1957 a la Universitat de Barcelona. D'altra banda, cal destacar també la participació tant del CCME, juntament amb el Consell Basc i el CFEME, en la Campanya Europea de la Joventut, organitzada pel Moviment Europeu Internacional entre el 1951 i el 1958.²⁶ Finalment, un darrer element a tenir en compte és la fundació dels butlletins del CCME *Europa* —si bé amb poca trajectòria— i, posteriorment, de *Cartes d'Europa*, el 1951 i el 1953, respectivament.

El 1952 tingueren lloc les Jornadas de Estudios Europeos del CFEME, en què participà el CCME, celebrades a París i en les quals participaren tots els grups opositors al franquisme, excepte els comunistes, que en foren exclosos, com era habitual. Aquestes jornades tenien per objectiu analitzar les condicions necessàries per tal que Espanya s'incorporés a Europa, que passaven indefectiblement per una transició pacífica a la democràcia, tal com expressava l'informe presentat el 1953²⁷ —*España y Europa*—, i inclogué conferències de Madariaga, Gironella —que hi presentà una ponència titulada *Las etapas y las realizaciones de la unificación europea*—, Juan Antonio Ansaldo, Josep Carner i José Antonio Aguirre. Al mateix informe producte de les jornades, s'inclogué una denúncia de l'especificitat de la repressió franquista duta a terme a Catalunya i al País Basc des de la guerra civil contra les autonomies i les cultures respectives. Així, hom hi denunciava la derogació de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, la castellanització dels noms del Registre Civil, el reemplaçament

dels epitafis en eusquera per d'altres en castellà, l'eliminació del català i de l'eusquera de les relacions comercials, les ensenyes, la nomenclatura marítima, les relacions comercials, les marques de fàbrica, etc.²⁸

Pel que fa a la Campanya Europea de la Joventut (Campagne Européenne de la Jeunesse), organitzada pel Moviment Europeu Internacional, hi col·laborà el CCME. Tenien lloc a l'estiu i el seu objectiu era generar interès entre els joves en la construcció d'Europa,²⁹ per la qual cosa hi eren presents nois de diversos països europeus i això incloïa la participació de joves espanyols i catalans vinculats a l'europeisme a través de la seva militància política.³⁰ Sembla que, al llarg de les diverses edicions que se celebraren —en llocs diversos com Caen, Genval, Cap d'Ail o Tremezzo—, hi participaren més de cinquanta joves espanyols, als quals es donaren “armes per contrarestar l'europeisme” a la manera espanyola “que, en realitat, no feia més que generar confusió entre les persones privades d'altres fonts d'informació que aquelles, molt qüestionables, proporcionades per la premsa del règim. La prova evident és que molts joves que llegeixen les nostres publicacions ja no són enganyats”.³¹

La tercera iniciativa destacable durant aquests primers anys, en aquest cas exclusiva del CCME, foren dos intents de crear un òrgan d'expressió del Consell, a manera de butlletí, dels quals només reeixí el segon. Es tractava d'una iniciativa per donar a conèixer la problemàtica específica que vivia Catalunya sota el règim de Franco i, alhora, les activitats i estructures del CCME, el CFEME i el Moviment Europeu. En aquest sentit, el 1951 hi hagué una primera temptativa mitjançant la creació de la revista *Europa*, dirigida per Enric Adroher Gironella, però no arribà a consolidar-se i desaparegué ràpidament. Posteriorment, el 1953, sorgí una segona iniciativa de butlletí, anomenat *Cartes d'Europa* i que fou dirigit per Josep Rovira i Joan Sauret. Així, fins a la seva desaparició el 1956, se'n publicaren un total de vint números.

En aquest sentit, l'editorial del primer número d'*Europa* ens permet fer-nos una idea de les motivacions dels catalans que des de l'exili

van sumar-se al projecte d'integració europea, que passaven per la concepció d'Europa com un altaveu per a les reivindicacions nacionals:

Certament, no pretenem que l'assoliment d'aquesta folla quimera —la integració d'Europa— depengui de nosaltres, ni de molts ni de tots els catalans, però sí que ens veiem obligats a propiciar l'aportació de Catalunya en una tal empresa. La Península, en la plenitud de la seva sobirania, els ciutadans dels seus pobles en llur possessió dels drets cívics, integraran demà la gran comunitat europea i aleshores els catalans —si no havíem vist encara satisfetes les nostres reivindicacions nacionals— tindriem al Parlament Europeu un altaveu per a fer-nos escoltar i a fer-nos comprendre, car al Parlament Europeu —d'elecció directa o per delegació parlamentària— hi hauran d'acudir forçosament delegats de Catalunya.³²

En darrer lloc, cal destacar el paper del CCME durant els fets de la Universitat de Barcelona, una de les primeres accions més reeixides de l'antifranquisme a l'interior i una mostra que aquest començava a substituir l'exili com a focus de resistència contra el règim. Ja a finals de la dècada de 1940, havien aparegut a Catalunya i a Espanya organitzacions clandestines d'estudiants, però no fou fins a mitjans de la dècada de 1950, coincidint amb un creixement del nombre d'estudiants en l'inici de la fi de la universitat elitista, que van protagonitzar la primera sèrie d'enfrontaments massius i organitzats contra el règim: el 1956 a Madrid i el 1957 a Barcelona. En el cas barceloní, coincidint amb la vaga de tramvies i amb una forta repressió al recinte de la Universitat, es convocà una assemblea al Paraninfo de la Universitat de Barcelona, en la qual es demanava el retorn a la normalitat acadèmica i la dimissió de tot l'escalafó de la política educativa, i, posteriorment, una vaga estudiantil.³³ La repressió per part del règim fou contundent mitjançant diverses sancions als estudiants —expedients, pèrdua del curs acadèmic, multes, etc.³⁴

Els fets tingueren una repercussió enorme a Espanya i a Europa, que passà per la condemna dels fets per part del moviment europeista internacional, espanyol i català. En el primer cas, diversos intel·lectuals europeus, liderats per l'escriptor Albert Camus, demanaren l'amnistia dels estudiants catalans i que aquells que havien estat

expulsats fossin admesos a les universitats europees. Paral·lelament, també diversos intel·lectuals espanyols sol·licitaren l'aixecament de les sancions als estudiants al Ministeri d'Educació espanyol. Al seu torn, el CCME i el CFEME foren interpel·lats des de l'interior per difondre els fets a Europa i al si del Moviment Europeu, posicionar-se en contra i recollir fons per als estudiants sancionats. En conseqüència, a la reunió del CFEME el març del 1957, tingué lloc la votació d'una proposta presentada pel CCME —representat a la reunió per Enric Adroher Gironella, Josep Rovira, Joan Sauret i Josep Sans— que incloïa la difusió dels fets i la repressió, la votació d'una resolució del CFEME, una declaració davant del MEI i la creació d'un fons d'ajuda als estudiants —el repartiment del qual fou encarregat a Anton Cañellas.³⁵ Amb tot, els fets de la Universitat de Barcelona del 1957 foren la primera articulació d'un moviment antifranquista a la universitat, de caràcter organitzat i catalanista.³⁶

El Consell Català del Moviment Europeu i el Contuberni de Munic (1962)

En aquest context d'expansió europeïsta esperonada per l'entrada en vigor del tractat de Roma i el consegüent naixement de la Comunitat Econòmica Europea i de l'EURATOM, la diferència entre una Europa que apostava per la integració en base al liberalisme i la democràcia i una Espanya estancada en la dictadura franquista era encara més evident. En aquest context de frustració per la manca de democràcia a Espanya tingué lloc, doncs, la iniciativa probablement més reeixida del CCME i del CFEME, a causa de la transcendència desmesurada que li atorgaren les autoritats franquistes, que titllaren despectivament de *contuberni* el col·loqui organitzat prèviament al congrés del Moviment Europeu, que comptava amb la presència de molts intel·lectuals espanyols de l'interior, celebrat el juny de 1962 a la ciutat alemanya de Munic.

Cal tenir present que tant l'elevada participació d'intel·lectuals de l'interior com la reacció desproporcionada del règim, s'expliquen per

les transformacions que començava a experimentar el país. En aquest sentit, la dècada de 1960 estigué marcada per dos canvis transcendents en l'esdevenir del país. En primer lloc, l'efervescència social, econòmica i demogràfica, possible gràcies a l'obertura i la millora de les relacions exteriors amb els Estats Units i Europa —malgrat els intents de l'oposició per evitar-ho—, al Pla d'Estabilització aprovat el 1959 i a l'obertura al turisme i a l'economia de mercat; en segon lloc, la progressiva substitució de la iniciativa de l'antifranquisme a l'exili —cada vegada més dividida— per la de l'interior, organitzada sobretot al voltant del PSUC, malgrat el seu aïllament, però també del catalanisme d'esquerres i el catòlic. En aquest sentit, comença a pesar a l'interior la presència de noves generacions que no havien viscut la guerra civil. Alhora, hi havia dues qüestions que havien esdevingut un repte per a l'Espanya franquista: la successió de Franco, ja que a la Ley de Sucesión a la Jefatura del Estado (1947) establia de nou la constitució d'Espanya en un regne, però sense especificar en qui recauria la corona, i l'inici de les negociacions entre Espanya i la CEE en base a arguments favorables a la integració, malgrat l'absència de democràcia a l'Estat. Amb tot, aquesta situació permeté, la primavera de 1962, l'esclat de la protesta més massiva des del final de la guerra civil, que consistí en una onada de vagues obreres al País Basc, Cadis, València, Astúries, Lleó, Catalunya i Madrid.³⁷

En aquest context, sorgí la idea de convocar una assemblea de representants de l'oposició espanyola al franquisme, després del fracàs que havien representat la Setmana Europeista de Mallorca i l'assemblea d'Estrasburg. En el primer cas, es tractava de la Primera Setmana Europeista Espanyola, que havia de celebrar-se el setembre de 1960 i fou organitzada per la Secretaria Internacional del Moviment Europeu i per l'Associació Espanyola de la Cooperació Europea (AECE), i a la qual havien d'acudir intel·lectuals espanyols i diversos delegats de països europeus.³⁸ En un inici havia estat permesa pel règim i no pretenia polititzar-se, però finalment fou prohibida, motiu pel qual ha estat interpretada, erròniament doncs, com l'avantsala dels fets de

Munic. Pel que fa a l'assemblea d'Estrasburg, pretenia ajuntar l'oposició espanyola en sentit ampli: banquers, polítics —liberals, democratacristians i socialistes i entitats europeistes— i intel·lectuals. Tanmateix, el temor a la repressió dugué els responsables a moderar l'acte i a abandonar la idea de crear una alternativa democràtica al règim. Això i les dissensions internes dins del CFEME provocaren que l'assemblea finalment no se celebrés.³⁹

Malgrat aquests dos fracassos, però, la voluntat de celebrar una reunió entre els representants de l'oposició democràtica de dins i fora de l'Estat es mantingué i, en aquesta línia, la celebració del IV Congrés del Moviment Europeu a Munic fou vista com l'oportunitat idònia per tornar-ho a intentar, a través de la proposta que els dos dies abans de l'inici del congrés del Moviment Europeu, tingués lloc un col·loqui sobre els problemes de la integració d'Espanya a Europa, organitzat pel CFEME i l'AECE i coordinat per Enric Adroher Gironella, que tingué la idea original, en dirigí la preparació tot mantenint una comunicació constant amb l'AECE i el seu president, José María Gil Robles, fou una peça clau de l'organització i tingué un paper polític determinant a l'hora de prendre decisions delicades.⁴⁰ Així doncs, l'èxit de la reunió es degué en bona part a ell. D'aquests participants, onze eren catalans de l'interior: Llibert Estartús, Jaume Serra Gasulla, Antoni de Senillosa, Francesc Sitjà, José Luis Urruela, Felip Lagarriga, Jordi Prat i Ballester, Manuel Riera Clavillé, Marià Manent, Josep Sanabre i Rafael Tasis. Altres personalitats de l'interior convidades que finalment no hi pogueren assistir foren Heribert Barrera, Anton Cañellas, Joan Reventós, Josep Benet, Maurici Serrahima, Joan Sales, Joan Coromines o Lluís Maria Xirinachs, entre d'altres. De l'exili, hi assistiren l'organitzador principal, Enric Adroher Gironella, que ja hem esmentat, Jordi Arquer, Josep Rovira, Víctor Hurtado, Josep Sans i Francesc Farreras i Valentí.⁴¹

Aquesta vegada, la voluntat era que fos un acte nombrós i que se superessin recels com el temor a la represàlia del règim o a reunir-se amb persones de l'altre bàndol durant la guerra civil. De fet,

aquest darrer era un aspecte clau. La participació de membres dels dos bàndols era vista com una condició indispensable per a la reconciliació que implicava la democratització del país. En aquest sentit, es plantejà que hi participessin dos sectors de l'espectre polític espanyol. D'una banda, aquells grups pertanyents a l'oposició moderada i tolerada, formats, majoritàriament, per antics franquistes, com Dionisio Ridruejo, formacions democristianes i monàrquiques; de l'altra, els grups no tolerats, que actuaven o bé des de l'exili o bé des de la clandestinitat, és a dir, socialistes, nacionalistes i republicans (reagrupats, en aquest darrer cas, a Acción Republicana Democrática Española). Com era habitual en el context de la Guerra Freda i per evitar que altres forces es fessin enrere, els comunistes en foren exclosos, tot i que eren la força antifrancquista més activa i organitzada; tanmateix, hi assistiren un representant del PSUC (Francesc Vicens⁴²) i un del PCE (Tomás García), ambdós de l'interior, com a observadors i per iniciativa pròpia, ja que no hi havien estat convidats oficialment.⁴³

Així doncs, entre el 4 i el 6 de juny de 1962 i amb ple coneixement per part dels serveis secrets franquistes, se celebrà el col·loqui, que consistia en un seguit de debats sobre la realitat espanyola dels quals havien d'emanar unes resolucions conjuntes entre els participants de l'interior i de l'exili —80 i 38 persones, respectivament⁴⁴—, si bé es trobaven reunits en espais separats.⁴⁵ Les qüestions que marcaren el col·loqui foren, bàsicament, dues: l'autodeterminació i la forma d'Estat. En el primer cas, el que es plantejava era qui i com era el subjecte que havia de poder expressar les seves preferències mitjançant les eleccions lliures, és a dir, de qui emanava la sobirania. Per tant, interpretar-la en sentit restrictiu implicava que els debats sobre la forma d'Estat i l'organització territorial en quedaven fora, per la qual cosa, amb l'objectiu d'evitar la ruptura de les negociacions, les realitats catalana i basca es van incloure de manera menys explícita, mitjançant l'expressió *personalitat de diverses comunitats naturals*.⁴⁶ Pel que fa a la forma d'Estat, que havia d'ésser inclosa en la resolució espanyola presentada al Congrés de Munic del Moviment Europeu, que recollia

les condicions per tal que Espanya pogués formar part de la integració europea, cal destacar el triomf dels monàrquics, ja que el text no incloïa la possibilitat d'un plebiscit entre monarquia i república. Així, el titular de la dinastia borbònica a Espanya, Joan de Borbó, esdevenia una peça clau per al retorn de les llibertats democràtiques al país.

Tanmateix, els serveis secrets franquistes treballaven per evitar que la resolució arribés a ser aprovada pels congressistes. Van aconseguir diverses col·laboracions i suports a través de les ambaixades, amb l'argument que el col·loqui no era prou plural, perquè només hi participaven membres de l'antifranquisme. Finalment, malgrat la demanda en sentit contrari que havia fet Madariaga al seu discurs durant el congrés,⁴⁷ la resolució del col·loqui espanyol no fou inclosa en les resolucions finals i ni tan sols s'arribà a votar. L'argument principal fou que la condemna del franquisme havia d'implicar, també, la dels estats de l'est d'Europa.⁴⁸ Tanmateix, arribaren diversos suports d'arreu d'Europa a la resolució espanyola i contraris a la repressió franquista, des de la premsa fins al Parlament dels Països Baixos, que aprovà una proposta per la qual, abans d'acceptar les sol·licituds d'adhesió al mercat comú, els Països Baixos s'assegurarien que els països candidats reunien uns criteris de democratització.⁴⁹

Tot i que la resolució final no fou acceptada, el franquisme fou implacable amb la condemna i ridiculització dels fets i dels participants. En aquest sentit, la reacció del règim fou immediata i implicà diverses mesures: la suspensió de l'article 14 del Fuero de los Españoles (que garantia la lliure fixació de la residència a l'interior del país), la manipulació i magnificació dels fets de Munic per part de la premsa del règim, que titllà la reunió de comunista i començà a emprar el terme *contuberni*, i l'organització, per part de Falange, d'una campanya en contra, afavorida per un discurs de Franco a València, en el qual titllava els participants a Munic de “voces disidentes, residuos de la vieja política o jóvenes imberbes deslumbrados por las campañas rojas”.⁵⁰ Finalment, els participants també foren víctimes de la repressió per part del règim, ja que quinze dels assistents —si bé sis mesos des-

prés s'aixecà el càstig contra cinc d'ells⁵¹— foren sancionats governativament i obligats a escollir entre el confinament a Canàries o l'exili.

En resum, podem dir que els fets de Munic posen de manifest els canvis experimentats per l'oposició democràtica des de la dècada de 1950, que evidenciaren com la de l'interior havia pres el relleu a la de l'exili. Però, sobretot, estableixen la pauta que seguiria el procés de transició després de la mort de Franco, que passava pel contacte entre espanyols dels dos bàndols per a la reconciliació, amb l'acceptació que la transició es produiria com una evolució des de dins del règim cap a la democràcia en vida de Franco o en el moment de la seva mort, amb una renúncia a la república. D'altra banda, en valorar la importància de Munic, cal destacar els esforços del CFEME i del CCME com a entitats que, tot i haver estat fundades a l'exili, pretenien tenir un caràcter nacional i veritablement representatiu, mitjançant la incorporació de personalitats demòcrates de l'interior, encara que el seu nom no figurés públicament, afavorint la creació de grups europeistes en algunes ciutats espanyoles (Salamanca, Sevilla, Saragossa, Oviedo, Barcelona, Madrid i Bilbao⁵²) i l'organització de conferències, l'enviament regular de publicacions europeistes a grups i persones interessades de l'interior o la ja esmentada Setmana Europea de la Joventut.⁵³ Com afirma Enric Adroher, “la oposición democrática se había hecho europeísta”.⁵⁴ En aquest sentit, Munic fou la culminació d'aquesta voluntat d'implicar la intel·lectualitat demòcrata de l'interior en l'esfera europea i de poder-hi fer sentir la seva veu. Alhora, podem considerar l'organització del col·loqui de Munic com la gran aportació dels consells federal i català a l'oposició democràtica al franquisme:

Progresivamente, por encima de los bandos de la guerra civil, por encima de las fronteras artificiales del exilio y del interior, se preparaba la primera victoria moral de la oposición: el Congreso de Múnich de 1962: veinte años después del triunfo franquista “los que perdieron la patria por no renegar la libertad y los que perdieron la libertad por no renegar la patria”—como debía decir Madariaga en el trascurso del Congreso europeo—presentaban su candidatura ante el tribunal de la historia.⁵⁵

D'altra banda, sobre la lectura que el franquisme feu dels fets i la consegüent repressió, l'historiador Javier Tusell considera que aquesta respon a la pròpia naturalesa de l'Estat franquista i la seva relació amb una oposició *alegal*, no prohibida pel règim, però marginada per aquest, de la qual formaven part els participants de l'interior al col·loqui.⁵⁶ Aquesta oposició tan diversa ideològicament, però amb el franquisme com a enemic comú, fou la responsable de fer trontollar el règim, que se sentí amenaçat.

Que un grupo de gentes de orden, algunos excolaboradores, denunciaran al régimen, que lo hiciera de la mano de exiliados republicanos, y que todo ello fuera legitimado por Europa era excesivo para un caudillo y un gobierno que creían controlar todo, e incluso que llegaban a imaginar que la integración europea era solo cuestión de tiempo.⁵⁷

En aquest sentit, com afirmà Paul Preston, els fets de Munic posaren de manifest una crisi tant conjuntural com estructural del règim i, alhora, permeteren trobar una sortida per a Espanya que no passés pel conflicte, sinó per la reconciliació.⁵⁸

DEL CONTUBERNI DE MUNIC A LA FI DE LA DICTADURA (1963-1975)

Els primers anys de funcionament de les Comunitats europees coincidiren amb un període de creixement econòmic desconegut fins aleshores i que no ha tornat a repetir-se, conegut com l'època daurada de l'economia a l'Europa occidental: entre el 1950 i el 1973, el creixement mitjà anual del PIB als països europeus va de ser del 4,8 %. És remarcable el fet que, en el mateix període, el creixement del PIB espanyol —Espanya no formava part de la CEE— va ser del 6,6 %. Alhora, per aconseguir l'objectiu “d'establir les bases d'una unió cada vegada més estreta entre els pobles europeus”, els tractats de París i Roma proveïren les eines per a una arquitectura comunitària: el Consell, la Comissió i l'Assemblea Parlamentària Europea.

No obstant això, al principi ho feren de manera parcial, ja que només l'Assemblea i el Tribunal de Justícia eren comuns a les tres

comunitats (CECA, CEE i Euratom). Tanmateix, l'abril de 1965 se signà a Brussel·les el Tractat de Fusió dels Executius, mitjançant el qual es constituïen un Consell i una Comissió únics per a les tres comunitats, fet que permeté establir un marc institucional unitari: la Comissió, encarregada de l'aplicació correcta dels tractats; el Consell de ministres, que té el poder decisor; el Parlament Europeu, representant de tots els ciutadans, i el Tribunal de Justícia, que té per missió assegurar el control jurisdiccional. Deu anys més tard, se sumaria a aquest entramat institucional el Tribunal de Comptes, encarregat del control extern del pressupost comunitari.

Les Comunitats iniciaren, d'aquesta manera, un període molt dinàmic, que pretenia incentivar els sis estats membres a plantejar projectes d'ampliació de les competències comunitàries, així com la incorporació de nous estats. Aquest esperit serà l'origen de projectes a llarg termini com la creació d'una moneda comuna —que començaren a configurar sobretot França i Alemanya a partir del 1974—, la reforma de les institucions o el reforçament del mercat comú i la seva transformació en un autèntic mercat interior per a tots els Estats membres. En aquest context, però, l'avenç més immediat eren les noves incorporacions. Esperonats pel creixement econòmic experimentat pels seus membres, altres països sol·licitaren l'adhesió a les Comunitats i donaren lloc a la primera onada d'incorporacions a la UE el 1973: el Regne Unit, Irlanda i Dinamarca.

En l'àmbit espanyol, a mesura que creixia l'oposició antifrancquista, augmentava també la repressió del règim, com ho demostra l'exili forçat de l'abat Escarré després d'unes declaracions a *Le Monde*, l'any 1963. Tanmateix, aquesta excepcionalitat de l'Estat espanyol —que s'havia fet palesa en la reacció desmesurada arran del col·loqui de Munic— no impedí que s'iniciessin negociacions entre la CEE i Espanya. Tenint en compte aquesta situació, el CCME i el CFEME optaren per enfocar els seus esforços en evitar, precisament, que aquestes negociacions fructifiquessin, mitjançant declaracions contràries i, fins i tot, la modificació dels seus estatuts. Poc després s'anuncià que aques-

tes negociacions es concretarien a través de la signatura d'un acord comercial entre Espanya i la CEE, malgrat els esforços d'ambdós consells per evitar-ho i mantenir viva l'experiència de la repressió dels fets de Munic.

Finalment, l'acord se signà el juny de 1970 i implicava una sèrie de rebaixes duaneres recíproques. Cal dir que fou un acord molt avantatjós per a Espanya, tenint en compte que les preferències aranzelàries pactades eren asimètriques al seu favor, a causa del dèficit de la balança comercial amb els països de la CEE i el menor grau relatiu de desenvolupament d'Espanya en relació amb aquests. Per a la CEE, al seu torn, l'acord permetia guanyar temps i sortir del pas de la incòmoda situació provocada per la petició d'Espanya d'ingrés a la Comunitat, que no podia produir-se per motius polítics, si bé aquestes condicions mai foren definides de manera explícita.⁵⁹

El procés de negociació sobre l'acord i la sol·licitud d'Espanya d'entrar a la CEE suscità una gran indignació entre els membres dels consells federal i català, que percebien com l'opció europeïsta que ells havien defensat fins a convertir-la en nexa d'unió de les diverses forces d'oposició al franquisme, ara era utilitzada pel règim, que prèviament havia considerat l'opció europea subversiva, per guanyar temps davant les demandes de l'opinió pública espanyola de trencar l'aïllament econòmic.⁶⁰ En base a aquest plantejament, ja a principis de 1963, el CFEME començà a dedicar tots els seus esforços "a que la resposta de la Comunitat Europea al govern espanyol fes al·lusió al fet que l'associació d'Espanya implicarà no només problemes econòmics, sinó també problemes polítics".⁶¹

Aquests esforços anaren enfocats, fonamentalment, en dues direccions: d'una banda, l'enviament de missives per part del CFEME a les autoritats governamentals, diputats, polítics, altres consells del Moviment Europeu, partits, sindicats i personalitats destacades dels sis països membres de la CEE (França, Itàlia, Luxemburg, Alemanya, Bèlgica i els Països Baixos); de l'altra, la demanda s'adreçà a les institucions europees acabades de crear i a l'europeïsmen en general, mitjan-

çant cartes al Grup Socialista de l'Assemblea Parlamentària Europea, una entrevista amb el president del Consell de Ministres europeu, l'elaboració d'un document sobre el problema de l'associació d'Espanya al mercat comú per part del Moviment Europeu i, finalment, la celebració d'un debat sobre el tema a l'Assemblea Parlamentària Europea.⁶²

Mentre duraren les negociacions, el punt central de les reunions de l'ordre del dia del CFEME seguia essent que prosperessin.⁶³ Quan la signatura de l'acord ja era imminent, el CFEME elaborà diversos documents en els quals explicava la seva posició contrària. Així, en un document titulat *El tratado comercial no abre las puertas de Europa*, el CFEME exposava que el tractat no resoldria el problema de les futures relacions entre Espanya i Europa, perquè no anava acompanyat de cap reforma econòmica estructural ni tampoc perquè representés cap avenç real cap a la incorporació d'Espanya a la CEE, ja que aquest era essencialment un problema polític la solució del qual passava només per la democratització de l'Estat.⁶⁴ Alhora, el 1967 emeté una declaració en la qual demanava als pagesos, industrials i treballadors espanyols, d'una banda, i a les organitzacions democràtiques europees i als negociadors del tractat, de l'altra, que no es deixessin enganyar per unes negociacions fal·laces i que prenguessin consciència d'aquesta necessitat de democratitzar el país per permetre la seva integració a Europa.⁶⁵

Com en el període anterior, una segona línia d'actuació tant del CFEME com del CCME era la implicació en les activitats programades pel MEI, per la qual cosa trobem representació espanyola i catalana a les trobades del MEI: la reunió del 1964 a Roma, en la qual es tractà la qüestió de les administracions locals europees, el congrés de 1965 a Cannes, la conferència de 1967 a Bad Godesberg, en la qual es modificà l'estructura del Moviment Europeu.⁶⁶ Per aquest motiu, el mateix any el CFEME aprovà una modificació dels seus Estatuts i aprofità per redactar un nou reglament interior, en una reunió extraordinària en la qual participaren, per part del CCME, Enric

Gironella, Josep Sans i Joan Sauret.⁶⁷ Alhora, aquestes modificacions tenien per objectiu evitar prendre part en els enfrontaments entre algunes agrupacions polítiques de l'interior i de l'exili, en un intent d'adaptar-se així a la nova situació política, en què l'interior tenia cada vegada més pes en detriment de l'exili;⁶⁸ així, l'admissió de noves tendències democràtiques —a data de 1967, el CFEME en comprenia tres: la democratacristiana, la socialista i la liberal— o de noves agrupacions europeistes es definí com a competència exclusiva del CFEME (capítol II, article 5) i s'especificava que podien residir, com a persones morals, tant dins com fora d'Espanya (capítol III, article 11).⁶⁹ L'existència dels consells representatius dels pobles compresos al marc de l'Estat espanyol quedava recollida al capítol II, article 8 i, pel que fa a la representació, al CCME li corresponien quatre delegats —igual que al basc, mentre que al gallec, que havia aparegut posteriorment, n'hi corresponien dos.⁷⁰

L'any 1970, amb la signatura de l'acord comercial entre Espanya i la CEE, es constatà el fracàs de l'esforç dels consells per evitar-ho, sobretot tenint en compte el que havia representat l'experiència de Munic. A més, l'acord no suposava la culminació de la relació del franquisme amb les institucions europees, ja que les negociacions es mantingueren a partir del 1970, per encetar així la segona fase d'un hipotètic procés d'integració d'Espanya a la CEE. De totes maneres, la situació no era la mateixa ja que, a principis de la dècada de 1970, el final del règim franquista semblava imminent.

Per tant, el CCME continuà amb les activitats derivades del MEI, però amb les expectatives del que podia succeir a Catalunya i a Espanya els propers anys. Així, trobem presència catalana i espanyola a les reunions del Moviment Europeu de Bonn (1972), Londres (1973), Brussel·les i París (1974). Al congrés de Londres, al qual hi assistí, entre d'altres, Francesc Granell,⁷¹ el Moviment Europeu feu una declaració segons la qual la Comunitat no podia acceptar l'adhesió de països el règim dels quals no fos democràtic i especificà que això incloïa Grècia —si bé ja era associat a la UE—, Espanya i Portugal.

Però com dèiem, s'obrien noves perspectives pel que fa a la realitat espanyola. En aquest sentit, en una reunió del CFEME a París l'octubre de 1973, José María Gil Robles, president de l'AECE i resident a Espanya, plantejà la possibilitat que el CFEME traslladés la seu a Madrid i que el grup a l'exili n'esdevingués una secció, si bé la proposta fou rebutjada poc després.⁷² Tot i que no tirà endavant, és una mostra d'un canvi que era percebut com a imminent i de la complexitat que suposava gestionar un moviment des de l'exili i des de l'interior. A la mateixa reunió, Enric Adroher Gironella abandonà la Secretaria General del CFEME.⁷³

El gener de 1975 se celebraren unes jornades a Brussel·les titulades *Les noves generacions espanyoles davant d'Europa* que feien evident que, malgrat el manteniment de les negociacions de la CEE amb el règim, aquest es trobava a les acaballes i, precisament, gràcies als joves, a una nova generació que no havia viscut la guerra civil.⁷⁴ Les jornades consistiren en el debat entre membres del Parlament Europeu i d'altres institucions comunitàries i els espanyols que hi assistiren —una trentena de joves— sobre les perspectives d'una Espanya democràtica davant el Mercat Comú.⁷⁵ En aquest cas, el govern franquista no només no prengué cap represàlia, sinó que fins i tot la premsa del règim en feu difusió. La situació, doncs, era ben diferent de la de tretze anys abans.

I, en aquest context, malgrat els esforços dels europeistes per posar fi a les negociacions entre Espanya i la CEE, fou la violència pròpia d'un règim que trontollava la que ho aconseguí, ja que aquestes es veieren interrompudes amb motiu de l'execució dels membres d'ETA i del FRAP el setembre de 1975 i no es reprengueren fins al 1977, amb la sol·licitud formal d'Espanya de formar part de la CEE, que es produiria el 1986. El 20 de novembre de 1975, la mort del general Franco encetava l'inici d'un període en la història de Catalunya i d'Espanya i, consegüentment, d'Europa.

Normalització i democràcia

LEGALITZACIÓ I NORMALITZACIÓ DEL CCME (1975-1982)

Amb la mort de Franco i l'esdevenir dels fets a partir d'aleshores, la democratització de l'Estat espanyol que reclamaven tant el CCME com la resta de consells semblava, per primera vegada, possible. Per aquest motiu, a finals del 1975, però sobretot a partir del 1976, es començà a treballar en la possibilitat de reestructurar el moviment europeista a Espanya, tant pel que fa a les organitzacions de l'interior com a aquelles que es trobaven a l'exili. En el cas del CCME, del CFEME i de l'Eurobask, això passava pel seu trasllat a territori espanyol i per la seva reorganització tenint en compte les noves circumstàncies, si bé aquestes eren encara incertes.

Així, a la reunió del CFEME del febrer de 1976 a París, es prengué la decisió de traslladar-se a Madrid, així com la incorporació de nous membres un cop normalitzada la situació. Aquesta nova realitat es feu palesa al congrés del Moviment Europeu del febrer de 1976 a Brussel·les, al qual foren convidats, a proposta del Moviment Europeu, un conjunt de delegats de forces polítiques, sindicals i socials, entre d'altres Heribert Barrera, Josep Pallach, Ramon Trias Fargas, Jaume Casanovas,⁷⁶ Anton Cañellas i Josep Sans. Hi assistiren també Agustí Ulled i Miquel Argimon, aleshores *stagiers* a la CE.⁷⁷ S'aprovà una declaració en la qual es remarcava que només una Espanya democràtica podia formar part de l'Europa comunitària.

Després de la primera onada d'incorporacions l'any 1973, els canvis polítics a diversos punts del continent feien preveure que se'n produís una altra, aquesta vegada la dels països del sud en els quals encara perviuen dictadures militars de tall feixista. En efecte, la derrota del règim de Salazar a Portugal i de la dictadura dels coronels a Grècia el 1974 i la mort de Franco a Espanya el 1975 implicaren la desaparició de les últimes dictadures de l'Europa occidental. Començaren, així, les negociacions per a la seva adhesió a les Comunitats Europees. Alhora, aquestes experimentaren avançaments en la sempre

difícil integració política, ja que el Parlament Europeu augmentà la seva influència en els assumptes de la Unió Europea i, el 1979, fou elegit per primera vegada per sufragi universal.

Després dels preparatius, l'octubre de 1976, s'acordà definitivament el trasllat en una reunió a Madrid amb representants de partits i sindicats, la primera de la història del CFEME en territori espanyol, així com la reestructuració dels òrgans de decisió, fixar la seu provisional i convocar el plenari del Consell. Aquest se celebrà el novembre següent i hi estigueren representats encara més partits, entre ells tres de catalans: Unió Democràtica de Catalunya, Partit Socialista de Catalunya i Esquerra Democràtica de Catalunya. A banda de les tendències polítiques —democratacristians, liberals i socialistes— i els sindicats, s'acordà també quins consells hi serien representats: el català, el basc i el gallec. En el cas català, els delegats nomenats per a representar-lo al CFEME foren Heribert Barrera, Anton Cañellas i Josep Pallach (que fou substituït per Amadeu Cuito arran de la seva mort el gener de 1977). Alhora, per primera vegada, el CFEME seria presidit per un català, el militant d'UDC Miquel Coll i Alentorn, que romangué al càrrec fins al juliol de 1978. El març del 1977, Coll i Alentorn fou un dels assistents del CFEME a la reunió del Moviment Europeu a Roma, en la qual exposaren el procés de renovació que estava experimentant el CFEME.⁷⁸

La normalització seguia avançant. El juny de 1978 foren admesos com a membres del CFEME tres partits: Unió de Centre Democràtic, Partit Liberal Progressista i, sobretot, el Partit Comunista d'Espanya. La inclusió dels comunistes suposava, doncs, una reparació del greuge que havia implicat la seva exclusió fins aleshores i un altre signe de normalitat democràtica. Un mes després, fou renovada la direcció i es designaren les vocalies, que recaigueren en els diferents comitès —català, basc i gallec—, i la resta quedaren a mans dels diversos partits, sindicats i entitats europeïstes que en formaven part. El nou CFEME, doncs, quedava constituït com un fòrum de representants de tots aquests sectors. En aquest sentit,

el canvi radical de la situació política a Espanya els obligava a passar per una profunda reestructuració per tal de redefinir quina havia de ser la seva funció ara que ja no tenia sentit mantenir la seu de l'organització a l'exili i que l'arribada de la democràcia permetria a Espanya integrar-se a Europa.⁷⁹

Però la renovació del CFEME no era possible sense la refundació dels seus membres, inclosos els consells que el conformaven. És el cas del CCME, la renovació del qual fou la primera de les tres *nacionalitats* de l'Estat i fou liderada per l'incansable Enric Adroher Gironella, que havia tornat de l'exili i ja es trobava a Barcelona des de 1976.⁸⁰ A iniciativa seva, el 2 d'octubre de 1978 se celebrà una reunió al Cercle d'Economia de Barcelona, a la qual assistiren un total de vint organitzacions polítiques, professionals, sindicals i socioeconòmiques, membres individuals, el president del CFEME Fernando Álvarez de Miranda, que era també president del Congrés de Diputats, i diversos parlamentaris.

L'establiment a Barcelona fou possible, precisament, gràcies a la bona relació de Gironella amb Álvarez Miranda i Robert Van Schendel, president del MEI, d'una banda, i de la iniciativa de Joan Mas Cantí, que permeté que el Cercle d'Economia acollís la seu del CCME fruit de la refundació i que, fins i tot, rebé reunions d'aquest a casa seva, en les quals participaren Charles Caporale, responsable de la CEE de les relacions amb Espanya, Carles Gasòliba i Víctor Pou del Patronat Català Pro Europa, sempre sota la iniciativa de Gironella.⁸¹

Cal destacar, com ho fa la premsa de l'època, la presència, per primera vegada, dels comunistes, mitjançant un representant del PSUC que, igual que el PCE, havia manifestat la seva vocació europeista, tenint en compte que la idea del CCME era poder coordinar totes les forces a favor de la construcció d'una federació europea, els Estats Units d'Europa, “la formación de una comunidad no tanto política, si no de una fuerza de los europeos en el mundo”.⁸² En aquest sentit, cal tenir present el gir estratègic del PCE i del PSUC a partir de la dècada de 1970 pel que fa a la construcció europea, que esdevé una prioritat per a ells juntament amb el desmantellament dels blocs

militars que havien caracteritzat la Guerra Freda, un canvi d'orientació proeuropeista que es produí en algunes forces d'esquerra a Europa, si bé no en totes. Així, aquest canvi explica la destacable activitat de membres del PSUC i, posteriorment, d'ICV, al CCME, com Gregorio López Raimundo, que fou membre també del Consell d'Europa i durant la secretaria general del qual el PSUC s'incorporà al CCME, o d'altres com Jesús María Rodés, Enric Cama, Maria Àngels Espuny o Muriel Casals.⁸³

El mateix Gironella en fou escollit president, mentre que les vicepresidències recaigueren en Heribert Barrera, Carles Sentís i Ramon Trias Fargas, i com a vocals, representants d'UGT, CCOO, PSUC, Foment del Treball, COPYME i altres partits i entitats, així com membres individuals.⁸⁴ La seu i la secretaria —de la qual s'encarregava el mateix secretari del Cercle d'Economia, Ignasi Camí— foren establertes als locals del Cercle d'Economia, a l'avinguda Diagonal, 520. El 1984 Carme Moliné n'assumí la secretaria tècnica, mentre que la secretaria administrativa continuà sota el departament d'administració del Cercle d'Economia fins al 1986, quan fou traslladada a la Fundació Calitax (carrer Tuset, 8),⁸⁵ per deferència de Joan Mas Cantí, mentre que la seu social es mantingué a l'avinguda Diagonal.⁸⁶ Així doncs, el Cercle d'Economia jugà un paper cabdal en la refundació del CCME,⁸⁷ ja que acollí les primeres reunions de la junta, en les quals foren consensuades nombroses declaracions sobre les negociacions per a la incorporació d'Espanya a les Comunitats Europees. En paral·lel, es realitzaren reunions amb diferents sectors de la societat catalana per intentar aconseguir un posicionament positiu de part seva envers la integració a Europa. Una altra activitat molt habitual era l'organització de reunions amb funcionaris i polítics europeus per fer el seguiment de les negociacions.

Durant els anys següents, El CCME consciencià i pressionà les institucions i la societat catalanes de la necessitat de l'ingrés d'Espanya a les Comunitats Europees. Impulsava iniciatives i, al mateix temps, s'adheria i participava a totes les activitats per a les Comunitats

Europees que tenien lloc a la ciutat. En aquest sentit, el CCME esdevingué una taula de debat sobre els assumptes relatius a Europa a la qual hi era present tot l'arc polític català, per la qual cosa el seu valor era, sobretot, la capacitat d'arribar a grans acords consensuats des de la diversitat política.⁸⁸ En aquest sentit, en una carta a Irujo en què explicava com s'havia constituït de nou el CCME, Gironella afirmava:

¿Cómo lo hemos hecho en Catalunya? De la manera más simple del mundo. Nos hemos puesto de acuerdo uno de cada uno de los partidos políticos más importantes, de preferencia hombres partidarios —desde hace poco o desde hace mucho— de la unidad europea, nos hemos reunido, hemos creado un Comité provisional (...), preparamos un reglamento y un plan de trabajo (...). Madrid nos ha aceptado como Consejo Catalán.⁸⁹

D'altra banda, durant el període 1979-1985, el CCME seguí participant tant al CFEME com al MEI. Pel que fa al CFEME, cal destacar la incorporació de nous membres, com la de l'Asociación para la Integración Europea (AIE) i l'Asociación de Periodistas Europeos, o l'augment en un delegat del total que el Consell Català i el Consell Basc tenien al CFEME, fet que implicà que passessin de quatre a cinc delegats, respectivament; ambdós fets foren aprovats a l'assemblea general del desembre de 1981. A la mateixa reunió fou aprovat un canvi als Estatuts del CFEME que implicava que l'expressió *consejos de los pueblos, nacionalidades y regiones* fos substituïda per *consejos de las Comunidades Autónomas*, malgrat l'oposició dels delegats catalans i bascos. Un darrer fet a destacar de l'activitat del CFEME aquests anys fou el nomenament, l'abril de 1984, d'Enric Adroher Gironella com a president d'honor.⁹⁰

Tot i que el CCME havia estat constituït de nou a Catalunya l'octubre de 1978, les dificultats per arrencar el projecte provocaren que se succeïssin alguns anys de menys activitat. Per aquest motiu, el CCME cregué convenient el seu relleuament en el marc d'una iniciativa per impulsar el Moviment Europeu a les comunitats autònomes i s'iniciaren gestions a tal efecte, de tal manera que el CCME es constituí novament com a tal l'abril de 1982.⁹¹ A la declaració de principis efectuada durant aquest procés, el CCME es ratificà en el

seu “europeisme polivalent d’una Europa total, per damunt de divisions conjunturals i enfrontaments entre blocs, per damunt de criteris bel·licosos com a forma de relació entre els seus pobles” i en la seva missió de “fer conèixer més el nostre patrimoni, la nostra identitat europea i per apropar-nos als homes i a les institucions europees i que ells s’apropin a nosaltres”, tenint en compte que “Catalunya ha estat capdavantera de l’europeisme i volem continuar essent els principals impulsors d’aquesta idea”.⁹²

Amb aquest objectiu del relleu, el 1981 tingué lloc una reunió per a la nova constitució del CCME, a la qual hi assistiren el president del CCME, Enric Adroher, Joan Mas Cantí i Ignasi Camí del Cercle d’Economia, així com Carme Moliné, Pere Puig, Agustí Ullied —com a director de la publicació *La Carta Europea*— i Lluís Riera, entre d’altres. En aquesta reunió, Enric Adroher explicà els contactes que havia tingut amb totes les forces polítiques catalanes i la importància d’una entitat com el CCME per a Catalunya, i també per a Espanya, com a eina per contribuir al manteniment de la democràcia i a l’ingrés, al més aviat possible, a les Comunitats Europees. Durant el debat posterior a la presentació, hi hagué un consens sobre la voluntat que les negociacions fossin ràpides, però molt ben plantejades amb tots els sectors econòmics i socials. Ja des de l’inici, s’intentà incentivar la participació de membres de la societat civil, a banda de les organitzacions i partits, intenció que progressivament anà fent-se realitat.⁹³

Alhora, el relleu es feu coincidir amb dues iniciatives molt destacables, les primeres preses pel CCME des de la seva restitució a Catalunya: la trobada regional Llombardia-Catalunya i la commemoració del col·loqui de Munic. En el primer cas, es tractà d’una trobada a iniciativa del CCME i la participació del Moviment Federalista Europeu, celebrada l’abril de 1982 i durant la qual representants de la regió italiana es reuniren amb els seus homòlegs catalans —govern, municipis, parlament regional, universitat i cambres de comerç—⁹⁴ i demanaren un replantejament del paper de les regions com a instru-

ments fonamentals de participació democràtica.⁹⁵ Amb motiu de la trobada, se celebrà un acte al Palau de la Generalitat.⁹⁶ Pel que fa al segon, el juny del mateix any tingueren lloc a Barcelona els actes de commemoració dels vint anys del Contuberni de Munic, que consistiren en una sessió al Palau de la Generalitat i una a l'Ajuntament de Barcelona, en les quals es realitzaren diverses intervencions⁹⁷ i hi van ser presents representants de totes les forces parlamentàries i alguns dels assistents al col·loqui de 1962, entre ells Enric Adroher Gironella i Marià Manent, i altres representants del CCME, el CFEME i el Moviment Europeu. Tots reivindicaren que la integració d'Espanya a les CEE, aleshores en procés de negociació, seria la culminació del procés iniciat a Munic vint anys abans.⁹⁸

EL RELLANÇAMENT DEL CCME I L'ENTRADA A LA COMUNITAT EUROPEA (1983-1989)

Amb les perspectives prometedores que oferia la transició, després de les primeres eleccions democràtiques del juny de 1977, Espanya sol·licità formalment l'adhesió a les Comunitats Europees. A partir d'aquí, s'encetaren les negociacions, que s'allargaren vuit anys i que culminaren, malgrat tot, amb èxit. Hi tingueren a veure tres encerts de la part espanyola: les negociacions bilaterals —amb els països membres, d'una banda, i amb la Comissió, de l'altra—, el fet que hom volgués evitar una entrada *a la grega*, massa ràpida, que després derivés en l'incompliment dels tractats, i, en darrer lloc, la dotació d'una organització apropiada per gestionar les negociacions de manera eficient —ministeri, després secretaria d'Estat de relacions amb les Comunitats i equip negociador interministerial. Així doncs, en els anys successius s'anà avançant en les negociacions per a la unió duanera, que passaven sobretot per la qüestió industrial, però també per l'agrícola, que fou l'escull més difícil de superar. El març de 1985, es tancaren a Brussel·les els capítols més importants i el tractat se signà el 12 de juny de 1985, tot i que no entrà en vigor fins l'1 de gener de 1986. A partir d'aleshores Espanya experimentà un creixement des-

tacable del PIB gràcies a la liberalització del comerç exterior i la seva inclusió en la unió duanera.⁹⁹

Paral·lelament, la inclusió d'Espanya al sistema de relacions internacionals capitalista duia a plantejar, també, la seva incorporació a l'Organització del Tractat de l'Atlàntic Nord (OTAN). Així, el desembre de 1981, el govern de la UCD, presidit per Leopoldo Calvo Sotelo, va comunicar a l'Aliança la seva intenció formal d'adherir-se al Tractat de Washington i, mig any més tard, es convertí en membre del Tractat de l'Atlàntic Nord. Tanmateix, després de les eleccions generals del 28 d'octubre de 1982 i el triomf del PSOE, s'inicià un procés de reflexió sobre aquesta adhesió, que va dur a la suspensió de les converses sobre la integració militar espanyola a l'OTAN i a plantejar la possibilitat de sotmetre aquesta incorporació —amb algunes condicions relatives a la integració militar i a la introducció d'armes nuclears en territori espanyol— a referèndum, que finalment se celebrà el 12 de març de 1986. El *sí* a la permanència d'Espanya a l'OTAN guanyà amb un 52,54 % de vots a favor.¹⁰⁰ Des d'aleshores, Espanya inicià la seva participació en tots els comitès, grups de treball, agències, pressupostos i el planejament de la defensa de l'OTAN, amb excepció de l'estructura militar integrada —si bé les tres condicions per al *sí* han estat incomplides posteriorment.

Aquests dos processos d'integració foren recollits pel CCME i representaren un repte a causa de les diferents postures existents al respecte al seu *si*. Tenint en compte que l'entrada d'Espanya a les CEE era un dels objectius del Consell, la seva rellevància fou molt destacada i esdevingué el tema principal de les accions i activitats organitzades durant la dècada de 1980. De totes maneres, a diferència dels anys de l'exili, la meta no consistia tant a fer pressió perquè les negociacions se celebressin o no, ja que en aquest cas ja havien estat endegades per iniciativa del nou Estat democràtic, sinó més aviat fer difusió dels beneficis que la integració d'Espanya a les CE suposaria per als ciutadans catalans i espanyols. Per tant, el relleuament del

CCME a principis de la dècada de 1980 coincidí amb l'entrada imminent d'Espanya a les Comunitats Europees.

D'altra banda, encara restava una qüestió pendent, que era la legalització del CCME, la normalització jurídica, més enllà de la política. Per aquest motiu, el juny de 1983 foren aprovats els nous Estatuts, que establien que el CCME era el comitè de Catalunya del CFEME, però amb personalitat jurídica i patrimoni propis i es declarava continuador del comitè fundat a París el 1949.¹⁰¹ El febrer 1985, la Direcció General d'Associacions i Fundacions del Departament de Justícia de la Generalitat resolgué efectuar la inscripció del CCME al Registre d'Associacions, acte que implicava la plena legalització i regularització del CCME.¹⁰² Els anys següents, els membres —tant els que ja ho eren com els nous— s'hi adheriren en base al procediment establert als nous estatuts.¹⁰³ Alhora, s'aprofità la legalització del CCME per dur a terme una iniciativa per ampliar el total d'adherits, mitjançant la presa de contacte amb totes aquelles persones o entitats susceptibles de formar-ne part,¹⁰⁴ inclosos els municipis, fet que podem considerar un encert tenint en compte el dinamisme del CCME els anys següents.

Cal tenir present que tot aquest procés de normalització i relançament no hauria estat possible sense el paper cabdal d'Enric Adroher Gironella durant tots aquests anys, que deixà d'ésser president del CCME el 1984, per passar a ser-ne president d'honor. Aquesta tasca ingent li fou reconeguda, precisament, el gener de l'any 1985, a través de la concessió de l'orde d'Isabel la Catòlica,¹⁰⁵ en un acte al qual s'adheriren diverses personalitats i institucions.¹⁰⁶

Durant aquests anys, la presència del CCME en iniciatives fora de Catalunya i de l'Estat augmentà. Així, tingué lloc una reunió del MEI a Brussel·les, a la qual assistí una àmplia representació del CCME —Joaquim Molins, Gregorio López Raimundo, Ramon Trias Fargas, Ignasi Camí, Jesús María Rodés, Carme Moliné, Agustí Ulled i Miquel Argimon¹⁰⁷—, que hi presentà una esmena que va ser recollida a la declaració final del congrés. Fou redactada i presentada al ple per

López Raimundo i tractava sobre el suport als treballadors europeus i la igualtat d'oportunitats.¹⁰⁸

Pocs anys després, una altra de les accions destacables fou la participació, el juny de 1985, del CCME i el CFEME a les manifestacions de Milà, on es reunien els caps d'Estat i de govern dels països de les Comunitats Europees, per tal de fer pressió perquè signessin el Projecte de Tractat de la Unió Europea del Parlament Europeu, tal com s'havia acordat al congrés del Moviment Europeu de Roma del febrer de 1985, al qual havien assistit, entre d'altres, Ernest Udina, Josep Francesc Valls i Ramon Vilaró de l'Associació de Periodistes Europeus, i Miquel Argimon, Carme Moliné i Agustí Ulied com a representants del CCME.¹⁰⁹ Tot i que Espanya encara no formava part de les Comunitats Europees, tant el CCME com el CFEME organitzaren una expedició a Milà per participar a les manifestacions. En el cas del CCME, sortiren quatre autocars des de Barcelona amb representants d'alguns municipis, dels partits polítics, col·legis professionals, estudiants, etc., així com el president del CCME, Joaquim Molins, Enric Adroher Gironella, que aleshores ja era president d'honor, i Francesc Granell, director general de Comerç Exterior de la Generalitat de Catalunya.¹¹⁰ Els catalans, més de dos-cents en total, assistiren a la manifestació a Milà el dia 29 de juny, en la qual reclamaren la unió política i l'acostament d'Europa als ciutadans.¹¹¹

Al mateix temps, amb l'objectiu de difondre l'europeisme i els avantatges d'aquesta integració espanyola, el CCME començà a organitzar, sota la presidència de Joaquim Molins, activitats diverses amb un dels actors que prenia més importància a l'Espanya democràtica: els municipis. Així, des de mitjans de la dècada de 1980, se celebraren conferències relacionades, sobretot, amb la integració europea i el Mercat Comú en diversos municipis catalans, impartides per membres del CCME.¹¹² En la mateixa línia, l'abril de 1986 tingué lloc el curs Comunitats Europees i ens locals, organitzat a iniciativa de la Junta Directiva del CCME a la seva seu.¹¹³ Com era d'esperar, el curs i els materials que foren proporcionats als assistents feien espe-

cial èmfasi en la qüestió de la política regional comunitària. A partir d'aleshores, els municipis prendrien part en les iniciatives del CCME.

En aquesta mateixa línia d'acostar les Comunitats a la població anava l'elaboració del *Manifest de Barcelona per a l'Europa dels ciutadans*, presentat a Barcelona el desembre de 1986 —i, posteriorment, a Estrasburg—, durant la presidència de Jordi Garcia-Petit. Fou secundat per entitats diverses i suposà per al CCME l'oportunitat d'explicar el projecte de l'europeisme als mitjans de comunicació i a les institucions, tant en l'àmbit català —Generalitat i Parlament de Catalunya i Ajuntament de Barcelona— com europeu —Parlament europeu i Consell d'Europa.¹¹⁴ Hom entenia per *Europa dels ciutadans* els assoliments i la millora en la integració que beneficien de manera directa i tangible els ciutadans de la comunitat, així com el seu protagonisme en la realització d'una unió política d'Europa,¹¹⁵ i cridava a la lluita de l'Europa dels pobles i dels ciutadans, de pau en llibertat i de progrés solidari que representava la unió europea.¹¹⁶ Tres anys després se celebrà un congrés a Barcelona amb el mateix nom, organitzat pel MEI, el director del qual fou el diputat al Parlament de Catalunya Ferran Camps, vocal de la Junta Directiva del CCME, en representació d'Unió Democràtica, i en el qual participaren destacats membres del CCME i del MEI, entre ells Enrique Barón, president del MEI.¹¹⁷

En tercer lloc, un altre sector al qual fou dirigida aquesta tasca de difusió foren els joves, coincidint amb l'Any Europeu de la Joventut, mitjançant l'enviament de material sobre Europa i les seves institucions a les escoles.¹¹⁸ Finalment, des del 1984,¹¹⁹ es començà a celebrar el Dia d'Europa el 9 de maig, un esdeveniment que, amb el temps, serà un dels més destacats d'entre les iniciatives del CCME. Per a l'ocasió, el CCME elaborà, tenint en compte que era la primera vegada que se celebrava, una Declaració Europeïsta, en la qual refermaven la seva voluntat de tirar endavant el model d'Europa dels ciutadans i dels pobles.¹²⁰ L'any següent, foren hissades en diversos ajuntaments catalans les banderes que per a l'ocasió havia fet confeccionar el CCME, posant-les a la disposició de tots els municipis. Ma-

rina Bru va ser la representant del CCME en la hissada de la bandera i la lectura del manifest a Sant Boi de Llobregat. Una delegació del CCME, entre ells el seu president Joaquim Molins, i altres membres com Gregorio López Raimundo, Jesús María Rodés, Carme Moliné i Agustí Ulied foren presents en la hissada a la Seu d'Urgell, on fou llegida la declaració europeïsta.¹²¹

Amb l'objectiu de reforçar el paper de les regions en el marc d'aquesta Europa dels pobles, entre els anys 1987-1989 es produí l'agermanament trilateral dels Moviments Europeus d'Alsàcia, Baden-Württemberg i Catalunya.¹²² El 1990 s'amplià a la regió francesa de Rhone-Alpes i a la italiana de la Llombardia.¹²³ En aquesta línia, el CCME participà en la trobada de regions europees que tingué lloc el 9 de novembre de 1989 a Stuttgart, on una delegació formada per Jordi Garcia Petit, Eduard Sagarra, Marina Bru, Núria Bozzo, Carme Moliné, Pere Puig i Agustí Ulied fou rebuda per l'alcalde de la ciutat, Manfred Rommel.¹²⁴

Durant la segona meitat de la dècada de 1980, es produïren avanços destacables en la integració. D'una banda, el 1986 se signà l'Acta Única Europea que, tot i no satisfer en un principi les expectatives dels més europeïstes, contribuí a la fundació de la Unió Europea, ja que constituí la base d'un programa de sis anys destinat a eliminar les traves a la lliure circulació de mercaderies entre les fronteres de la UE, i que creava, així, el mercat únic. Arran de l'aprovació de l'Acta Única, el CCME considerà que una de les seves principals funcions seria lluitar pel projecte "que enllaçant amb l'Acta Única ha de dotar l'Europa comunitària de formes polítiques de govern efectiu".¹²⁵ Alhora, l'Acta Única s'inspirava en la Declaració de Stuttgart de 1983 i el Projecte de Tractat del Parlament Europeu de 1984 —que donà lloc a la manifestació de Milà que ja hem esmentat.

En segon lloc, el 1987, se celebrà un dels principals triomfs en la història de la integració europea, els trenta anys de la signatura del Tractat de Roma el 1957, que, com sabem, havia donat lloc a la creació de les Comunitats Europees. Òbviament, el Moviment Europeu

no fou aliè a aquests assoliments i el març de 1987 celebrà a Roma un col·loqui internacional del Moviment Europeu, al qual assistiren membres del CFEME i del CCME —entre ells Jordi Garcia-Petit i Gregorio López Raimundo—, i que consistí en una commemoració del trentenari, el col·loqui pròpiament dit titulat *L'acció del Moviment Europeu i les seves perspectives* i, finalment, la celebració del congrés del Moviment Europeu.¹²⁶

L'any següent, coincidint amb el quarantè aniversari de la fundació del Moviment Europeu Internacional, tingué lloc a principis de maig un congrés a la Haia, en el qual participaren diversos membres del CCME, que hi presentaren diverses ponències i comunicacions.¹²⁷ Fou un acte de gran rellevància, tenint en compte l'efemèride i que hi assistiren els primers ministres i caps d'Estat europeus, com François Mitterrand o Margaret Thatcher.¹²⁸

Alhora, la selecció de Barcelona com a seu dels Jocs Olímpics de 1992 fou vista com una oportunitat per acostar la ciutat a Europa i viceversa, per la qual cosa la reflexió al voltant d'aquesta idea generà diverses iniciatives des del CCME a finals de la dècada de 1980: col·loquis, seminaris, congressos —com el que s'anomenà Cooperació transfronterera a l'Europa del 92¹²⁹—, etc.

La importància d'aquest període és cabdal per entendre l'esperit de consens que va caracteritzar la refundació del CCME, que s'ha mantingut durant les presidències posteriors i constitueix un dels grans valors de l'entitat i que passa pel respecte envers la diversitat ideològica dels seus membres, que “expressaven amb tota llibertat el seu pensament sense que aquest fet representés en cap moment enfrontament”.¹³⁰ De fet, aquesta voluntat d'assolir grans acords de consens davant dels fets més destacats de l'actualitat europea i catalana és un dels elements positius més destacats per part dels seus membres més actius. Des de la presidència de Joaquim Molins, es preparaven documents per a les reunions a les quals assistia el CCME i els debats per a la seva preparació sempre van ser molt enriquidors.¹³¹ Així, el CCME consensuà i consensuarà declaracions davant fets de natura-

lesa tan diversa com la transformació d'Europa durant els primers anys de la dècada de 1990, el tractat de Maastricht, la crisi del Golf, les cimeres de caps d'Estat i de govern, com les d'Edimburg o Lisboa, la subsidiarietat, etc. En resum, qualsevol qüestió que fos susceptible d'ésser interpretada i difosa des de l'europeisme català.

Les darreres dècades

LA CREACIÓ DE LA UE I L'ENTRADA A L'EURO (1990-2002)

La dècada de 1990 estigué marcada per avanços importants en la integració europea. En aquest sentit, el context històric, marcat per la desintegració del comunisme a l'Europa oriental, així com la reunificació d'Alemanya, provocà la reconfiguració del mapa i de la política europeus. Per al CCME, malgrat la complexitat d'aquests esdeveniments, Europa en sortí reforçada, concretament, “l'Europa de la llibertat, de la democràcia, del pluralisme, de l'economia de mercat, de l'estat social de dret, dels drets humans, dels quals el Moviment Europeu i aquest Consell Català ha estat sempre un fervent defensor”.¹³²

En conseqüència, la idea d'una Europa unida cobrava sentit i aquest optimisme es manifestarà en tres direccions: la creació del mercat únic, amb les *quatre llibertats* de circulació —de mercaderies, serveis, persones i capitals—, els tractats, el de Maastricht (1992) i el d'Amsterdam (1997), i els acords —el de Schengen (1995)— i, finalment, la incorporació de tres nous membres —Àustria, Suècia i Finlàndia. En efecte, aquests avanços permeten que els ciutadans europeus comencin a percebre en la seva quotidianitat els avantatges de la integració: la possibilitat de viatjar sense haver de presentar el pasaport a les fronteres, o la d'estudiar a d'altres països amb moltes més facilitats. Alhora, l'arribada d'Internet i dels primers telèfons mòbils, si bé de manera encara incipient, estimularen el contacte i l'interès entre els ciutadans europeus.

Per tant, durant la dècada de 1990 fou creada la Unió Europea. Això implicà un augment de les seves competències —agrupades en tres pilars: els objectius de la Comunitat Europea, la política exterior i de seguretat comuna i la cooperació en els àmbits de la justícia i els assumptes d’interior— i la institució d’un marc institucional únic, format pel Consell, la Comissió, el Parlament, el Tribunal de Justícia i el Tribunal de Comptes, juntament amb dues institucions auxiliars —el Comitè de les Regions i el Comitè Econòmic i Social. Alhora, foren creats el Banc Central Europeu (1992) i el Sistema Europeu de Bancs Centrals (1998). Al tractat d’Amsterdam, que suposà una revisió del tractat de Maastricht, entre d’altres, s’ampliaren les competències de la Unió i es reforçaren les del Parlament Europeu, per tal de dotar les institucions europees de més legitimitat democràtica.

En aquest sentit, la campanya a favor del tractat de Maastricht i per intentar explicar a la societat la importància del procés d’integració que s’estava produint centrà una part destacada de les activitats organitzades pel CCME durant aquest període. Així, el CCME valorà molt positivament la cimera de Maastricht, on s’aprovà el Tractat de la Unió Europea. Paral·lelament, el Moviment Europeu feu coincidir amb la cimera una reunió del seu Consell Executiu, que se celebrà també a Maastricht durant les mateixes dates i a la qual assistiren membres del CFEME —Carlos Bru, Carlos de Montoliu, Fernando Álvarez de Miranda i Miguel Morán— i del CCME —Francesc Homs i Núria Bozzo—, entre d’altres.¹³³ Segons el CCME, la cimera de Maastricht fou “un dels esdeveniments més positius i excepcionals que es poden observar avui al món” i celebrà que, tot i tractar-se d’un acord inesperat a l’inici de la trobada, permetia que “el procés d’integració europea continuï avançant bé que lentament, però de manera irreversible”.¹³⁴

Tanmateix, amb relació als aspectes concrets del tractat, el CCME plantejà alguns recels pel que fa, sobretot, al model de Comunitat Europea: o bé un conjunt integrat o solidari en un marc federal o bé una comunitat intergovernamental amb vincles federals.¹³⁵ En aquest sen-

tit, per al CCME, no calia fer la unitat europea en una àrea de lliure canvi, sinó que allò important era la “consecució d’una Europa social homogeneïtzada en una legislació social comunitària definidora de les bases de la democràcia social i que s’estenguin a una política migratòria comuna basada en els principis de cooperació i solidaritat”. Alhora, destacava també l’element enriquidor que suposava la varietat d’identitats nacionals existents dins de la Comunitat Europea, com era el cas de la catalana, que calia reconèixer i fomentar.¹³⁶ De fet, segons el CCME, aquesta manca d’integració real en el si de la Comunitat Europea era la que havia impedit articular una posició comuna entre els membres en relació amb la crisi del Golf Pèrsic el 1990.¹³⁷

No obstant això, el CCME es pronuncià diverses vegades a favor del tractat i defensà que la seva implantació i desenvolupament posterior eren prioritaris. Així, a tall d’exemple, el 1992 elaborà un manifest arran del referèndum que havia de dur-se a terme a França sobre el tractat de Maastricht, el resultat del qual desitjava que fos un sí rotund a la integració.¹³⁸ Dos anys més tard, coincidint amb el Congrés del Moviment Europeu a Munic l’octubre de 1993, en un altre manifest, el CCME demanava als estats membres de la Comunitat Europea que duguessin a terme amb celeritat el procés institucional que havia de permetre la creació de la Unió Europea i establia un conjunt de reptes que la Unió hauria d’afrontar per aprofundir en aquesta unitat.¹³⁹

Pel que fa a l’Estat espanyol, durant la dècada de 1990 es veieren els primers efectes de la incorporació a la UE que, a grans trets, consistiren en un creixement progressiu del PIB, de la renda per habitant, de la taxa d’ocupació i de la inversió estrangera, un procés d’obertura comercial i un lleuger descens de la taxa d’atur, la consolidació de l’estat del benestar, un important desplegament exterior, la millora de les infraestructures de transport i un augment de la immigració, així com un creixement del sentiment europeu i de la valoració positiva de la democràcia.¹⁴⁰ Alhora, la celebració dels Jocs Olímpics de Barcelona i l’Exposició Universal de Sevilla el 1992 accentuaren la projecció del país i el seu creixement econòmic.

En aquest context, el CCME consolidà la celebració dels actes periòdics instaurats durant la dècada anterior, com ara la celebració del Dia d'Europa —que incloïa una recepció al Pavelló Mies Van der Rohe,¹⁴¹ iniciada durant la presidència de Jordi Garcia-Petit, i el Concert del Dia d'Europa— o les trobades amb diversos col·lectius de la societat: els mons empresarial, jurídic i social. Com comentàvem, des de mitjans de la dècada de 1990, durant la presidència de Francesc Homs,¹⁴² començà a celebrar-se el Concert del Dia d'Europa al Palau de la Música Catalana, organitzat pel CCME amb el suport de diverses institucions i empreses i que, en dues ocasions, fou emès per TV3.¹⁴³ El concert es mantingué durant la presidència d'Eduard Sagarra, durant la qual s'ocupaven d'organitzar-lo, sobretot, Enric Cama i Joan Martí. S'iniciava sempre amb el manifest del Consell redactat per a l'ocasió i que tractava sobre els temes d'actualitat de la UE. A tall d'exemple, la declaració del 1996 tractà la qüestió de la ciutadania europea, tema de vital importància per al CCME i el conjunt d'Europa encara actualment:¹⁴⁴

Cal apropar el funcionament de les institucions europees al ciutadà, és necessari establir canals àgils de participació i control que atorguin un paper preponderant a les instàncies més properes als ciutadans, fent-les més transparents, entenedores i democràtiques [...].

Cal destacar, també, les jornades monogràfiques sobre temes d'actualitat de la integració europea, celebrades al Parlament per primera vegada el 1989 i que, a partir de l'any següent, han estat celebrades anualment de manera fixa i que han abordat qüestions com la unió política i la unitat econòmica i monetària europea, la realitat de la Unió Europea, la subsidiarietat, els drets humans, la prevenció de conflictes, la realitat mediterrània, la ciutadania europea i la política social, entre d'altres. Aquestes jornades, que comptaven amb un gran èxit de públic i amb convidats notables —com Pier Virgilio Dastoli, que fou secretari general del Moviment Europeu, o el professor Maurice Duverger¹⁴⁵—, finalitzaven sempre amb una declaració del CCME. Posteriorment, les intervencions dels ponents eren recollides

en unes publicacions que, en paraules d'Enric Cama, membre del CCME, són "avui un excel·lent referent per poder seguir el procés de la Unió Europea".¹⁴⁶

Òbviament, entre els actes periòdics hi comptem la participació del CCME en les activitats, reunions i congressos organitzats pel Moviment Europeu Internacional, entre les quals caldria destacar les reunions celebrades a Malta (1987), Dublín (1990), Roma (1990), Budapest (1991)¹⁴⁷ i Nicòsia (1992).¹⁴⁸ En el primer cas, la reunió tractà sobre la Moneda Europea i hi assistiren en representació del CCME Ferran Camps i Agustí Ulled. A Roma s'hi desplaçaren Anton Cañellas, Agustí Ulled, Carme Moliné, Francesc Homs, Eduard Sagarra, Miquel Argimon i Maria Àngels Espuny i el seu objectiu era pressionar els estats presents a les conferències intergovernamentals sobre la Unió Política i la Unió Econòmica i Monetària per avançar cap a una Europa unida,¹⁴⁹ en la línia de la cimera de Milà que havia tingut lloc cinc anys abans. Pel que fa a la trobada a Budapest, que tingué lloc al parlament hongarès, hi anaren per part del CCME Miquel Argimon i Agustí Ulled i es parlà de la qüestió de la futura ampliació. Finalment, en el cas de Nicòsia, les temàtiques foren la relació entre Europa i el Mediterrani i la proposta de Moneda Única i comptà amb la presència de Miquel Argimon, Jordi Medrano i Agustí Ulled.¹⁵⁰

Paral·lelament, durant aquests anys, el CCME intensificà la celebració d'activitats conjuntament amb els ajuntaments membres del consell, sobretot debats i conferències sobre la integració i la difusió de l'euro com a moneda única i el nou marc de relacions econòmiques i socials. Sobretot durant la segona meitat de la dècada de 1990, les activitats se centraren en aquest darrer aspecte, amb vista a la seva futura implementació. Així, el CCME celebrà sessions de treball i conferències i elaborà documents informatius sobre la qüestió.¹⁵¹ Joaquim Millan, secretari general del CCME, participà en la campanya de la Generalitat de Catalunya per a la moneda única.¹⁵² Alhora, el CCME participà en diverses conferències i trobades internacionals sobre temes europeus i elaborà documents i manifestos referents a

qüestions diverses, com el nou marc institucional europeu i la unió política, l'ecologia, la diversitat o la unió econòmica i monetària o la política comuna de seguretat i defensa (PCSD).¹⁵³

El CCME dugué a terme, també, una campanya de cara a la motivació del vot en les eleccions al Parlament Europeu celebrades el maig de 1994, a través de l'organització d'activitats diverses juntament amb d'altres entitats. Aquestes consistiren en la participació del CCME en la realització d'un espot publicitari en el qual es demanava el vot, que fou emès per TV3, l'organització de taules rodones i conferències en diversos àmbits —el CIDOB, facultats universitàries, la Representació de la Comissió Europea a Barcelona, etc.—, així com l'ús d'activitats que se celebraven periòdicament de manera fixa, com el dia d'Europa o les jornades sobre *Els ens locals a la Unió Europea* —que a partir de l'any 2000 esdevindran la Setmana d'Europa als Municipis. En aquest darrer cas, es tractà d'una iniciativa dels membres del CCME Marina Bru i Joaquim Millan, bons coneixedors del món local gràcies a la seva tasca com a regidors als ajuntaments de Sant Boi i de Sitges, respectivament.¹⁵⁴ Inicialment, de les jornades als municipis en sortia una publicació que era presentada en diversos municipis de manera itinerant i que, posteriorment, esdevingué accessible *online* mitjançant la pàgina web del CCME. Paral·lelament, una altra iniciativa del CCME impulsada per Joaquim Millan fou la incorporació de les dues entitats municipalistes de Catalunya, l'Associació Catalana de Municipis i la Federació de Municipis de Catalunya, així com d'alguns municipis a títol individual,¹⁵⁵ si bé aquestes darreres es produïren sobretot en les presidències posteriors.

També de cara a les eleccions generals espanyoles de 1993, el CCME s'adreçà als principals partits per conèixer els seus compromisos amb relació al procés d'integració europea, a través de diversos ítems, com ara el posicionament davant la hipotètica elaboració d'una Constitució europea, el reforçament de les competències del Parlament, del paper de les nacionalitats i les regions, el principi de subsidiarietat o la implantació de la moneda única (l'ECU).¹⁵⁶ Amb

motiu de les eleccions de 1999, el CCME tornà a organitzar actes similars.¹⁵⁷

Una de les novetats introduïdes pel CCME en aquest període fou la creació d'un full informatiu de l'entitat, de caràcter trimestral, que publicà el seu primer número el primer trimestre del 1994 i que pretenia "ser un instrument que permetés informar per actuar, en aquests moments decisius, quan en el marc de la nova Unió Europea encara no està clar si la simple cooperació o la complexa integració, en la via federal, que és la que volem, serà la via definitiva de la construcció europea".¹⁵⁸ El full incloïa informació sobre les activitats realitzades pel CCME, les seves publicacions i un recull de premsa sobre qüestions relatives a Europa i a la Unió Europea de les principals capçaleres. Tanmateix, aquest no fou l'únic espai de difusió de les activitats del CCME, ja que durant la segona meitat de la dècada fou creada la seva primera pàgina web, que incloïa, entre d'altres, informació bàsica de l'associació, de les activitats i les publicacions, així com enllaços a d'altres organismes i institucions europees, una tribuna d'opinió, etc. Aquesta iniciativa s'emmarca en el procés d'expansió progressiva d'Internet que es produí en aquest període, com ja hem comentat.

D'altra banda, hem de destacar un acte que tingué lloc el 28 de juny de 1991 a París, organitzat pel CFEME, que consistí en la col·locació d'una placa a l'edifici que havia acollit la seu del Govern basc a l'exili i on, com hem comentat en capítols anteriors, fou fundat el CFEME i que actualment és una de les seus de l'Instituto Cervantes de París. A l'acte hi foren presents, entre d'altres, l'ambaixador espanyol a París, el president del CFEME Carlos Bru i una delegació del CCME composta per Francesc Homs, Eduard Sagarra, Enric Cama, Jordi Conejos, Marina Bru, Maria Àngels Espuny, Carme Moliné, Joan Martí, Enric Villamore, Magda Ferrer-Dalmau i, també, Josep Sans, un dels fundadors del CCME i del CFEME el 1949, i la seva família.¹⁵⁹ Al seu discurs, l'ambaixador espanyol destacà que es tractava del "primer homenaje público y oficial a una generación que había tenido la visión política y la generosidad de coordinarse en una

idea tan sugestiva como la construcción europea, dejando de lado las discrepancias”.¹⁶⁰ Francesc Homs, al seu torn, destacà el paper dels fundadors, tots ells polítics que “luchaban más por la instauración de la democracia que por otras causas y que el ideal europeo —la dimensión europea— constituía su única vía de esperanza para contribuir a instaurar la democracia en su país y derrocar la dictadura” i recordà la figura d’Enric Adroher Gironella, que “con su gran tenacidad entregó tantos años de su vida a la causa europea”.¹⁶¹

Els darrers anys abans del canvi de segle tingueren lloc més homenatges, en aquest cas amb motiu d’efemèrides diverses. En primer lloc, la publicació del llibre *30 anys d’història d’europeisme català, 1948-1978. El Contuberni de Munic* —escrit per Pilar de Pedro i Queralt Solé—, coincidint amb el cinquantè aniversari de la fundació del CCME. El llibre ofereix una bona panoràmica sobre l’europeisme a Catalunya i a l’exili durant el període esmentat i, sobretot, analitza la importància del Contuberni de Munic en la configuració de l’oposició antifranquista.¹⁶² Fou presentat a l’Ateneu Barcelonès el setembre de 1999, en un acte en el qual participaren Joan Reventós, president del Parlament de Catalunya, Eduard Sagarra, president del CCME, Eduard Moreno, vicepresident de l’Ateneu Barcelonès, i les autores del llibre Pilar de Pedro i Queralt Solé.¹⁶³ El segon homenatge s’havia produït un any abans, el 1998, amb motiu del cinquantenari de la fundació del Moviment Europeu i consistí en la visita al Parlament Europeu i el Comitè de les Regions a Brussel·les per part d’una delegació integrada per membres del CCME —entre ells l’actual president, Xavier Ferrer— i d’algunes associacions que en formaven part. Foren rebuts pel president del Parlament europeu, José María Gil-Robles, els eurodiputats catalans i Jordi Garcia-Petit, director dels Serveis Jurídics del Comitè de les Regions i antic president del CCME.¹⁶⁴

Finalment, cal destacar també, durant la segona meitat de la dècada, la reunió del MEI celebrada a Roma el març del 1997. Hi assistiren una delegació del CCME, formada pel seu president Eduard Sagarra, Maria Àngels Espuny i Joan Martí i una altra de Dones per

Europa, representada per Carme Moliné i Núria Bozzo. Es tractaren temes d'interès com l'Europa per al ciutadà i la cohesió econòmica i social, dins del marc del projecte de Carta dels Ciutadans de la UE, i tingué lloc una convenció parlamentària que reunia diputats estatals i europeus i que aprovà un memoràndum sobre la revisió del Tractat de Maastricht.¹⁶⁵ El mateix any es crearen dues comissions al CCME que tenien certa relació amb les qüestions tractades a la reunió de Roma: una sobre el tractat d'Amsterdam i el tema de l'ocupació¹⁶⁶ i l'altra sobre medi ambient, dona, ciutadania i temes socials.¹⁶⁷ Posteriorment, arran de la publicació de la Carta de Drets Fonamentals de la UE, un assoliment remarcable en el camí d'una Europa més unida en un espai de llibertats, el CCME endegà l'any 2000 una campanya d'anàlisi, estudi i difusió de la carta, que implicà un acte inaugural de presentació i la posterior formació de grups de treball sobre els temes de drets civils, polítics i de la ciutadania europea, drets econòmics i socials i naturalesa jurídica, evolució i aplicació de la carta.¹⁶⁸

ELS REPTES DEL NOU MIL·LENNI: DE LA CONSTITUCIÓ EUROPEA AL TRACTAT DE LISBOA (2003-2010)

En la línia dels tractats d'Amsterdam i Niça, el Consell Europeu celebrà una reunió a Brussel·les el 2001, en la qual s'insistí en la necessitat de delimitar d'una manera més precisa les competències de la Unió i les dels estats membres en base al principi de subsidiarietat, simplificar els tractats i definir la funció dels parlaments estatals en l'arquitectura institucional europea. Aquests punts foren recollits a la declaració de Laeken i foren la base d'un procés participatiu de reforma dels tractats —en el qual intervingueren parlamentaris europeus i nacionals i representants dels governs dels estats membres i observadors del Comitè de les Regions, del Comitè Econòmic i Social i del Defensor del Poble Europeu—, que culminà en l'elaboració del *Projecte de tractat pel qual s'estableix una Constitució Europea*, presentat davant del Consell Europeu el juliol del 2003 i aprovat un any després pels caps d'Estat i de govern dels estats membres en una

conferència intergovernamental. Aquesta tingué lloc poc després de l'ampliació de la Unió més gran i complexa de la seva història, que incorporà bona part dels països de l'Europa oriental. La magnitud del projecte de Constitució, que havia de ser la *lleï de lleis* de 455 milions d'europes, era, doncs, majúscula, ja que tenia per objectiu assolir la coherència en l'arquitectura institucional europea, una major transparència i un major control polític en la presa de decisions. La constitucionalització política representava, en aquest sentit, la culminació d'un procés que havia passat per l'assumpció del supranacionalisme, la consolidació institucional i l'ampliació geogràfica.¹⁶⁹

Tanmateix, el projecte, que havia d'ésser ratificat o bé en referèndum o bé pels parlaments estatals, fou rebutjat a França i als Països Baixos als dos referèndums respectius el maig i el juny del 2005. Això provocà que els països que mancaven per ratificar-lo paralitzessin el projecte, per la qual cosa la realitat política de la Unió se sumí en un *impasse*, durant el qual alguns líders polítics consideraren el projecte fallit. Així, el procés de ratificació es posposà i s'inicià un període de reflexió. Aquest rebuig al projecte de Constitució ha estat interpretat com un dels grans fracassos o retrocessos de la història de la integració europea i sovint s'associa al procés paral·lel d'ampliació que hem comentat, com si aquesta s'hagués produït en detriment d'una Unió més profunda, com si hagués diluït la sensació d'identitat comuna associada a una Unió més petita. En aquest sentit, "el Tratado constitucional respondía a la necesidad de clarificar la identidad política y el desarrollo del modelo social y de cohesión, característico de Europa; y a la de solucionar la falta de democracia, eficacia y presencia en el mundo, que es lo que demandan los ciudadanos".¹⁷⁰

I, davant d'aquesta situació, les institucions europees no reaccionaren, sinó que esperaren a després de les eleccions presidencials franceses. Tanmateix, aquesta ratificació no arribà a produir-se i, el juny del 2007, la Comissió i els líders polítics europeus convocaren una nova conferència intergovernamental per reformar el Tractat de la Unió Europea (el de Maastricht) i el de la Comunitat Europea (el de Roma),

que desembocaria en el Tractat de Lisboa, signat el 2007, que incorporà la reforma política prevista al projecte de Constitució, tot i que perdé símbols i formes constitucionals i incorporà la possibilitat dels estats d'abandonar la Unió d'acord amb les seves normes constitucionals. Tot i que fou redactat de manera molt complexa per evitar referèndums, en el cas d'Irlanda no fou possible —per mandat constitucional— i el tractat fou rebutjat de nou en un referèndum que tingué lloc el juny del 2008. Finalment, foren acceptades les condicions irlandeses —un membre permanent a la Comissió cada cinc anys— i el tractat fou acceptat en un nou referèndum l'octubre del 2009. Entrà en vigor el desembre del 2009.

Malgrat tot, la importància del projecte de Constitució era majúscula per al procés d'integració europeu, per la qual cosa difondre'l i defensar-lo fou un dels objectius del Moviment Europeu Internacional que, juntament amb la qüestió de l'ampliació, centrà les reunions de treball i debat que celebrà durant els primers anys de la dècada dels 2000. En consonància amb el MEI, el CCME li donà la mateixa importància, tal com reflecteixen les temàtiques escollides per als actes periòdics i la resta d'activitats celebrades. Així, el 2002, quan a Europa ja es treballava en la redacció de la Constitució, el CCME dedicà l'XI Jornada al futur institucional d'Europa, tenint en compte el procés d'ampliació geogràfica en curs i els reptes que aquesta suposaria per a la reforma de les institucions. L'ampliació de la Unió i el projecte constitucional també foren els temes centrals de la Primera i la Segona Setmana d'Europa als Municipis, respectivament, resumits en els ítems següents: “els reptes de l'ampliació de la Unió Europea, quina Europa tenim i quina Europa volem, convenció Europea i reptes de futur i una Constitució per a Europa”.¹⁷¹

En la mateixa línia i de cara a la Conferència Intergovernamental de l'any 2004 que hem comentat, el CCME organitzà —en col·laboració amb l'Ajuntament de Sitges, el Consorci del Patrimoni de Sitges i la Diputació de Barcelona— una jornada que tenia per objectiu debatre sobre la qüestió de les regions amb competències legisla-

tives en la futura Unió Europea, que tingué lloc l'octubre del 2002 al Palau Maricel de Sitges. Això fou possible gràcies al secretari general del CCME, Joaquim Millan, que aleshores era regidor d'integració europea de l'Ajuntament de Sitges, el primer regidor de tot Catalunya amb aquesta responsabilitat.¹⁷² El mateix any, el CCME inicià també una col·laboració amb la Fundació Pi i Sunyer i l'Institut d'Estudis Autònoms de Catalunya al Fòrum Europa, que formava part de la Convenció Catalana per al debat sobre el futur de la Unió Europea,¹⁷³ gràcies a la iniciativa de Joaquim Millan, juntament amb Meritxell Batet.¹⁷⁴

Al mateix temps, el CCME s'adherí al Fòrum Cívic per una Constitució Europea, una iniciativa de tres eurodiputats d'entorns polítics tan diferents com foren Antoni Gutiérrez Díaz, Raimon Obiols i Josep Antoni Duran i Lleida, i del qual formaren part altres entitats europeistes, col·legis professionals, eurodiputats, fundacions i instituts, ajuntaments, ONG, partits, sindicats, particulars i universitats.¹⁷⁵ El CCME participà activament al Fòrum Cívic, ja que dos dels seus membres, Joaquim Millan i Maria Àngels Espuny —un home i una dona, un fet que no fou gratuït, sinó que cercava una major igualtat—, en foren els coordinadors.¹⁷⁶ Tanmateix, el CCME ja duia uns anys contribuint a la tasca de difusió del projecte de Constitució Europea, amb actes com *Quatre ponents de la Constitució Espanyola reflexionen sobre una Constitució per a Europa*, celebrat l'octubre del 2001, presentat pel president Josep Verde i Aldea i en el qual participaren Miguel Herrero Rodríguez de Miñón, Gregorio Peces-Barba, Miquel Roca i Junyent i Jordi Solé i Tura.¹⁷⁷

La culminació d'aquest procés de difusió del projecte de Constitució arribà el 2004, l'any en què se celebrà el referèndum a Espanya i que coincidí amb les eleccions al Parlament europeu. Així, el CCME centrà el curs en tres punts: el projecte de Tractat de Constitució, el referèndum de la Constitució i les eleccions al Parlament Europeu. Amb motiu del referèndum, el CCME redactà una declaració en què defensava decididament el *sí* i que fou difós a través de diferents

mitjans de comunicació, webs d'ajuntaments, sindicats, universitats, biblioteques, etc.¹⁷⁸ També realitzà una tasca de difusió al territori per garantir un major coneixement de la qüestió per part de la ciutadania.

Dins de la mateixa campanya, se celebraren diverses activitats, com ara l'acte obert organitzat pel CCME i el Patronat Català Pro Europa al Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB) dos dies abans del referèndum, sota el lema *Jo voto sí al Tractat pel qual s'estableix una Constitució europea perquè...* o la taula rodona sobre Turquia i la Unió Europea, organitzada pel CCME el desembre del mateix any, mentre que la Setmana d'Europa als Municipis estigué dedicada a la recent ampliació de la Unió. Tanmateix, amb els *nos* de França i els Països Baixos, s'inicià el període d'incertesa que hem comentat, que esdevingué el tema de la XV Jornada Europea celebrada al Parlament de Catalunya el gener del 2006 i que dugué per títol *Necessitem Europa?* Prèviament, havia sorgit la idea de crear un nou producte que permetés al CCME tenir més presència pública sota l'eslògan de +Europa, que implicà la publicació de diversos monogràfics —sota la responsabilitat de Joan Martí¹⁷⁹—, entre els quals *La Constitució Europea o Tractats i constitucions per a Europa (1945-2004)*, ambdós de Josep Verde i Aldea, president del CCME.¹⁸⁰ El segon monogràfic esmentat fou presentat en el marc de la VII Setmana d'Europa als Municipis el maig del 2007, en un acte coordinat per la vicepresidenta del CCME, Anna Ruano, i en el qual intervingueren Anna Terrón, secretària per a la Unió Europea, encarregada de la presentació del llibre, juntament amb Joaquim Llimona, president del CCME, i el periodista de *La Vanguardia* Jaume Arias.¹⁸¹

De totes maneres, les activitats del Consell durant la primera dècada del nou mil·lenni no estigueren dedicades exclusivament al projecte de Constitució ni a l'ampliació, ja que les activitats habituals —la Jornada al Parlament de Catalunya, el concert del Dia d'Europa, la Setmana d'Europa als Municipis i les col·laboracions diverses amb aquests mitjançant la Comissió de Treball dels Municipis del CCME (creada el 2005), la participació a les reunions del CFEME

i del MEI, etc.— se seguiren celebrant i, al mateix temps, se n'impulsaren d'altres. Entre elles, cal destacar la participació del CCME als actes de commemoració del quarantè aniversari del Contuberni de Munic organitzats pel CFEME el juny del 2002. Es tractà de dos actes, un a Madrid i l'altre a Sant Sebastià, als quals assistiren diverses persones del món polític i es realitzà un homenatge als participants de la conferència de Munic el 1962.¹⁸² En l'àmbit català, el CCME formà part de les entitats que participaren al Fòrum Barcelona 2004 dins del grup de treball *El paper d'Europa al món*. Cal destacar també d'aquest període que, el 2005, l'Associació de Diplomats dels Cursos de la Unió Europea a Catalunya (ADICEC), presidida per Xavier Ferrer, concedí, en la modalitat d'entitat, el Premi Estrella d'Europa 2005 al CCME,¹⁸³ que recolliren el seu president, Joaquim Llimona, i el seu secretari general, Joaquim Millan.

En aquest període, cal destacar, també, la concessió l'any 2003 de la Creu de Sant Jordi a Marina Bru, membre del CCME, del qual ocupà la vicepresidència des del 1994. Periodista de formació, Marina Bru ha estat directora de les revistes *Materiales* i *Noche y Día*, col·laborà al *Diari de Barcelona* i a l'Associació de Dones Periodistes i fou vicepresidenta del Consell Assessor de RTVE a Catalunya. Convençuda europeista, ha estat vicepresidenta i presidenta del CCME i presidenta de l'Associació per les Nacions Unides. Vinculada a Sant Boi de Llobregat —d'on fou tinent d'alcalde de l'Ajuntament, cap de premsa d'aquest i, prèviament, directora de Ràdio Sant Boi—, aquest contacte amb el món local li permeté ensenyar a “ser europeista des de la vida local”¹⁸⁴ i la dugué a impulsar “el treball europeu als municipis en els anys en què ningú no parlava d'Europa als ajuntaments”.¹⁸⁵

Un altre acte destacable del període fou el d'homenatge a Anton Cañellas i Antoni Gutiérrez Díaz, impulsat pel president del CCME Joaquim Llimona. Sota el títol *Anton Cañellas i Balcells i Antoni Gutiérrez Díaz, dues visions d'Europa*, l'acte fou organitzat pel CCME i tingué lloc al Cercle d'Economia el desembre de 2006 i hi intervingueren Rafael Ribó, síndic de greuges, Josep Antoni Duran i Lleida,

aleshores president del Comitè de Govern d'Unió Democràtica de Catalunya, i l'advocat i historiador Josep Maria Ainaud de Lasarte.¹⁸⁶ Es tracta d'una activitat rellevant fonamentalment perquè ens mostra la pluralitat ideològica existent al si del Consell, al qual hi eren representats, com hem anat veient, dos partits tan allunyats en l'arc ideològic com eren el PSUC i UDC, però que podien compartir amb la resta de partits presents al CCME certs valors de consens europeistes.

En l'àmbit internacional, com hem dit, el CCME participà en les reunions organitzades pel MEI, d'entre les quals hem de destacar la de Quios (Grècia), que tingué lloc el març del 2003 i en la qual fou aprovada la creació d'un grup de treball sobre el Mediterrani, que tenia per objectiu estudiar els diferents aspectes d'un hipotètic acostament polític i econòmic dels països mediterranis. El CCME formà part d'aquest grup de treball, mitjançant la representació del seu president Josep Verde i Aldea.¹⁸⁷ L'any 2004, les activitats d'aquest grup de treball s'intensificaren a través de la celebració d'un congrés en dues edicions: una primera reunió a Malta titulada El diàleg Nord-Sud a la Mediterrània, mentre que la segona tingué lloc l'any 2005 a Algèria. També en l'àmbit internacional, hem de destacar els contactes iniciats pel CCME amb el Moviment Europeu de Tolosa i el Moviment Europeu dels Pirineus Atlàntics.¹⁸⁸

L'any 2007 tingué lloc una altra efemèride destacable: el cinquantè aniversari del Tractat de Roma, que havia suposat la creació de les Comunitats Europees el 1957. Per aquest motiu, la XVI Jornada Europea, celebrada el gener del 2007, fou titulada Del Tractat de Roma als nostres dies i la taula rodona de diputats i exdiputats del Parlament Europeu, "50 anys de construcció europea: perspectives de futur"; alhora, la Setmana d'Europa als Municipis estigué dedicada, en part, a la mateixa efemèride. Tanmateix, el CCME organitzà també una campanya específica per a la commemoració del cinquantenari. L'acte central fou la celebració que tingué lloc el 23 de març a la Torre Agbar de Barcelona —que fou il·luminada amb els estels grocs sobre fons blau de la bandera europea—, organitzada per la Generalitat de Catalunya, el Parlament

de Catalunya, l'Ajuntament de Barcelona, l'Oficina del Parlament Europeu a Barcelona, la Representació de la Comissió Europea a Barcelona i el CCME. Fou presidida per José Montilla, aleshores president de la Generalitat, i comptà amb la presència del comissari europeu d'Assumptes Econòmics i Monetaris, Joaquín Almunia, el vicepresident del Parlament Europeu, Miguel Ángel Martínez, el president del Parlament de Catalunya, Ernest Benach, l'alcalde de Barcelona, Jordi Hereu, i el president del CCME, Joaquim Llimona.¹⁸⁹

Dins de la mateixa campanya, se celebraren actes diversos. En primer lloc, cal destacar el desplegament d'una gran bandera europea abans del partit FC Barcelona–Llevant, una iniciativa possible gràcies a Xavier Ferrer —president d'ADICEC i directiu de la Comissió Social del Futbol Club Barcelona— i que fou impulsada pel mateix club, el CCME i institucions i entitats europees i catalanes.¹⁹⁰ L'acte, que hom feu coincidir també amb el cinquantenari de la inauguració del Camp Nou, permeté fer arribar el missatge europeista a més ciutadans, així com transmetre els valors compartits entre el club i la Unió Europea, com són el civisme, la solidaritat, la tolerància i el respecte a les minories i als drets humans.¹⁹¹ Un altre acte rellevant dins de la campanya fou la difusió d'una moció de suport a la commemoració del cinquantè aniversari de la signatura del Tractat de Roma entre els municipis catalans, amb l'objectiu que la signessin, sota el lema Junts des del 1957. Fou impulsada pel CCME i la Representació a Barcelona de la Comissió Europea, de manera conjunta amb l'Associació Catalana de Municipis i Comarques, la Federació de Municipis de Catalunya i amb el suport de l'Oficina del Parlament Europeu a Barcelona. Finalment, l'estiu del 2007, la Universitat Catalana d'Estiu, en col·laboració amb el CCME i amb el suport d'*El Punt* van organitzar una taula rodona sota el títol “Els Tractats de Roma i l'evolució del paper de les regions”.¹⁹²

Una altra qüestió important que començà a ésser tractada en aquest període i que esdevindrà de vital importància fou la del canvi climàtic. El CCME començà a organitzar o participar en activi-

tats per debatre sobre aquest aspecte, fos de manera monogràfica —com la taula rodona “El futur de la política europea de canvi climàtic en el context econòmic actual”, celebrada el desembre del 2008,¹⁹³ o la Convenció Catalana del Canvi Climàtic, organitzada per la Generalitat de Catalunya— o com un dels temes tractats habitualment en d’altres actes. També la violència de gènere —aleshores violència domèstica— apareix per primera vegada com a tema central d’un dels actes del CCME titulat *El tractament de la violència domèstica a Espanya i la Unió Europea*, que tingué lloc l’abril del 2007 i fou presidit per la vicepresidenta del CCME, Anna Ruano,¹⁹⁴ així com la immigració, amb la presentació de la publicació *10 preguntes i respostes per aclarir conceptes. La situació de la immigració i l’estrangeria a Espanya i a Europa el 2006*, dins de la col·lecció +Europa i escrita per Eduard Sagarra.

ELS DARRERS ANYS: ELS REPTES DEL NOU MIL·LENNI

Amb tot, la dinàmica optimista de la dècada de 1990 es trencà el 2005 amb el fracàs del projecte constitucional que ja hem comentat. Tanmateix, la fractura s’incrementà a partir del 2008 amb l’inici de la crisi financera i econòmica, que encetà un seguit de crisis de diversa naturalesa que han tingut un gran impacte en la credibilitat de les institucions europees: les crisis de l’euro, la crisi grega i, més recentment, la dels refugiats, el Brexit i els atemptats terroristes. Totes elles han contribuït a una crescuda de l’euroescepticisme, que ha provocat l’aparició o l’enfortiment de partits antieuropeistes en alguns estats membres, que creixeren també a les eleccions del Parlament europeu del 2014.

La signatura del tractat de reforma institucional de la Unió Europea (conegut com a Tractat de Lisboa), que ja hem comentat, fou també un dels eixos vertebradors de les activitats del CCME a partir del 2007. En aquest sentit, les Jornades Europees del 2008 i del 2010 i la Setmana d’Europa als Municipis del 2010 estigueren dedicades al tractat, així com l’audiència amb el secretari d’estat per a la UE,

amb qui una delegació del CCME es reuní el setembre del 2008. Paral·lelament se celebraren les Jornades Formatives a les Institucions Comunitàries a Brussel·les, organitzades pel CCME —a proposta de Joaquim Millan— en col·laboració amb el Parlament europeu, la Comissió Europea, la Diputació de Barcelona i la Secretaria per a la Unió Europea de la Generalitat de Catalunya. Tingueren lloc el juny del 2006 i el març del 2008 amb l'objectiu d'apropar la Unió Europea a la ciutadania i consistiren en una visita de representants del món municipal al Parlament europeu, on parlaren amb els eurodiputats catalans sobre qüestions de l'actualitat europea, entre elles les polítiques prioritàries de la Comissió i el Tractat de Lisboa. Cal destacar, també, la jornada de debat celebrada a la Universitat Autònoma de Barcelona el 2010 titulada “L'aplicació del tractat de Lisboa i el seu impacte en el món local” i organitzada pel CCME i la Facultat de Dret de la UAB, el curs d'estiu a la URV “La Unió Europea: el Tractat de Lisboa i la presidència espanyola”, la presentació del llibre *10 preguntes i respostes sobre la Nova Unió europea després del Tractat de Lisboa*, dins de la col·lecció +Europa, el mateix any.¹⁹⁵

En aquesta situació adversa, el CCME incrementà els seus esforços per fer acostar encara més Europa i les seves institucions als catalans. Per aconseguir-ho, es consolidaren les activitats que ja duïen anys celebrant-se i així, la Jornada Europea al Parlament, la Setmana d'Europa als Municipis i el Concert del Dia d'Europa esdevingueren les principals iniciatives del CCME de cada curs polític. Des del 2008, el concert passà a ser organitzat conjuntament amb l'Ajuntament de Barcelona i a ser celebrat al Saló de Cent, si bé el primer any la ubicació fou el Palau de Pedralbes,¹⁹⁶ i cal destacar la tasca d'Anna Ruano i Enric Villamore, recollint el testimoni de Joan Martí, en l'organització dels Concerts del Dia d'Europa dels darrers anys.¹⁹⁷ Alhora, per complementar les activitats dedicades al Dia d'Europa, el 2013, el CCME lliurà per primera vegada els Diplomes del Dia d'Europa, en reconeixement a la tasca europeïsta d'ajuntaments, entitats, escoles i mitjans de comunicació. Aquesta iniciativa, impulsada per

Lluís Maria de Puig i Joaquim Millan,¹⁹⁸ es consolidà durant els anys posteriors.¹⁹⁹ Òbviament, el CCME mantingué la participació a les reunions, actes i iniciatives impulsades pel CFEME i el MEI.

Precisament, un intent molt reeixit per acostar Europa a la ciutadania catalana fou la publicació de la versió catalana de les memòries de Jean Monnet, durant la presidència de Joaquim Llimona i per iniciativa de Víctor Pou i Josep Maria Lloveras. La traducció era de Josep Messa Boixareu i comptà, també, amb una introducció del mateix Víctor Pou, un pròleg del president de la Comissió Europea, José Manuel Durão Barroso, i un pòrtic de Joaquim Llimona. Cal destacar la importància d'aquesta publicació, ja que es tractà de la versió catalana d'una obra cabdal del pensament i l'activisme europeista.²⁰⁰ En la mateixa línia d'apropar la realitat europea als ciutadans, en aquest cas l'àmbit local, foren impulsats diversos programes de ràdio, dinamitzats per Joaquim Millan, com per exemple *L'Hora d'Europa* —des del 2007— a Ràdio Maricel, de Sitges, on alguns membres del CCME participen assíduament.²⁰¹

La incertesa de la realitat europea fou plasmada, com era d'esperar, en les temàtiques d'aquestes activitats, sobretot a les Jornades Europees, que foren dedicades a “El paper de la Unió Europea en un món global, un servei diplomàtic europeu a favor de la pau” (2011), “Refer Europa” (2012), “Futur polític de la Unió Europea: eleccions al Parlament Europeu 2014” (2014), “Municipis que fan Europa” (2016), etc. Pel que fa a la Setmana Europea dels Municipis, conferències com ara “Europa, segle XXI: eines que ens ofereix la UE per sortir de la crisi” o “Els reptes d'Europa, avui” (2011), “L'Eurozona a debat. Hi haurà Grexit? Com ens afectaria? Podrà el BCE impulsar l'economia real?” (2015), “Europa en una cruïlla, ens en sortirem?” (2016) ens ajuden a copsar les dificultats que travessaven el continent i la Unió.²⁰² A mitjans de la dècada i amb una perspectiva encara poc optimista pel que fa a les diverses crisis obertes, el CCME organitzà les jornades “Estratègia 2020, un camí per sortir de la crisi”, amb el suport de la Comissió Europea, i que pretenien implicar els ciutadans

i entitats o col·lectius dels diferents territoris de Catalunya en la reflexió sobre les oportunitats que els podia aportar la Unió Europea, concretament a través de dos temes clau: la creació d'ocupació i la competitivitat de les empreses.²⁰³

D'altra banda, el CCME no només consolidà les activitats organitzades, sinó que també n'impulsà moltes altres al marge de les ja habituals com taules rodones, debats, esmorzars europeus, presentacions de llibres, etc. L'objectiu de totes elles era i és “aportar un gra de sorra a la construcció europea, vital per ser presents en el món, per consolidar-nos com a país, i per garantir la llibertat i seguretat dels ciutadans catalans i europeus”.²⁰⁴ D'entre les noves iniciatives, podem destacar-ne diverses i podem dir que, en general, totes suposaren una gran implicació del món local. En primer lloc, és remarcable la tasca del CCME focalitzada a fomentar l'europeisme entre els joves catalans, fonamentalment a través d'activitats amb els instituts: des de projectes com Europa als instituts —organitzat per l'Institut Municipal de Promoció i Economia de Vic (Impevic) amb la col·laboració de la Universitat de Vic i del CCME i que consistia en xerrades en anglès als instituts per part d'estudiants europeus del programa Erasmus sobre les seves experiències— fins a repartiment de material informatiu sobre la UE a les escoles.

Altres projectes destacables en aquest sentit foren els cicles de xerrades sobre Europa als instituts i per a la gent gran, respectivament. Iniciats el 2013, estaven vinculats a la col·laboració creixent del CCME amb l'àmbit municipal i organitzats pels diferents ajuntaments amb el suport de la Diputació de Barcelona i impartides pel CCME.²⁰⁵ Foren tot un èxit i s'arribaren a fer més de vint xerrades per cicle cada any.²⁰⁶ Un altre projecte important fou Sessions back to school, durant el qual el CCME acompanyà, durant la tardor del 2014, els funcionaris europeus que participaven al programa, promogut per la Comissió Europea i que, a partir del testimoni dels funcionaris d'aquesta, pretenia acostar la UE als estudiants i facilitar-los informació sobre els programes que la UE adreça als joves.²⁰⁷

En segon lloc, el CCME impulsà i col·laborà amb altres iniciatives de tipus més cultural, que tenien per objectiu difondre la realitat i la identitat europea entre la ciutadania, com foren Relats d'Europa i Tradicions Culturals Europees, ambdues activitats organitzades al voltant del mes d'abril, per Sant Jordi, i de manera conjunta amb la Diputació de Barcelona i amb la col·laboració amb EuropeDirect de Barcelona. En el primer cas, el concurs Relats d'Europa, convocat des del 2010, té per objectiu donar reconeixement social i institucional a la tasca desenvolupada per la ciutadania en favor dels valors i ideals europeus. La participació està oberta a persones físiques residents en qualsevol municipi de la província de Barcelona i consta de dues categories: joves (persones d'entre dotze i divuit anys) i adults (persones de més de divuit anys). Pel que fa a la segona activitat, Tradicions Culturals Europees, es tracta de conferències en diferents pobles i ciutats del territori català que pretenen donar a conèixer les tradicions culturals europees, conegudes o no, de manera divertida, amena i entenedora.²⁰⁸ Més recentment, el CCME endegà també el concurs de vídeos Parla'ns d'Europa, que té per objectiu “difondre de manera clara, concisa, concreta i també didàctica i divertida què vol dir tenir o exercir la ciutadania europea a partir d'alguna experiència pròpia” i que se celebrà per primera vegada el 2017.²⁰⁹

D'altra banda, el CCME dugué a terme altres jornades i conferències, entre elles dos cicles amb la col·laboració de l'Obra Social la Caixa —un d'ells titulat Repensem Europa, mentre que la temàtica de l'altre canvia cada any—, impulsats pel president del CCME Joan Colom i celebrats per primera vegada el 2013 i que consisteixen en l'intercanvi d'opinions per part d'algunes personalitats expertes en diversos temes europeus rellevants, amb l'objectiu d'augmentar el coneixement dels ciutadans sobre temes concrets de la realitat europea, és a dir, “perquè vegin com els temes europeus els afecten directament”.²¹⁰ La rellevància de les conferències és palesa en les personalitats que hi intervingueren: Mark Leonard, Jo Leinen (president del MEI), Ignacio Torreblanca, Enrique Barón, Amadeu Altafaj, Carles Casajuana, Martí Anglada, etc.²¹¹

També en el cas d'aquestes conferències podem apreciar com les temàtiques evidencien les diferents crisis que afrontava —i afronta— Europa: “Quin és el futur de la UE en el context mundial?” (2013), “Perspectives de millora per als ciutadans europeus en matèria social i laboral”, “La gestió de la crisi social a Europa” (2014), “Què li convé a la UE per assegurar la sortida de la crisi?”, “Un món en canvi: quin paper hi té la UE?” (2015), “La lliure circulació de persones: Schengen a revisió?”, “El futur del Regne Unit a la UE després del Brexit” (2016), “Quin futur per a la UE?”, “El projecte europeu i la crisi de la democràcia”, “La immigració exterior a la UE: reptes vs oportunitats” (2017). Altres conferències destacables foren aquelles dedicades a les eleccions europees, concretament a les del 2014, a les quals el CCME dedicà un cicle de xerrades pel territori que tingueren lloc el març del mateix any.²¹²

En els darrers anys, les activitats del CCME s'han fet ressò dels diversos temes que han marcat l'actualitat i que han suposat (i suposen) grans reptes per a les institucions i la societat europea, com és la qüestió de la igualtat de gènere, la crisi de les persones refugiades, les crisis del deute grec o la d'Ucraïna o el Brexit, així com els temors que aquestes incerteses poguessin despertar en la ciutadania envers Europa.²¹³ Així, ja el 2015, a l'assemblea anual del MEI a Riga, a la qual assistí el president del CCME, Xavier Ferrer, es plantejà la qüestió de la crisi grega i la preocupació per la pressió russa als països bàltics arran de la crisi d'Ucraïna,²¹⁴ mentre que a la del maig del 2016 a la Haia, el Brexit i la crisi dels refugiats foren dos dels temes que es plantejaren, juntament amb la qüestió de la seguretat, després dels atemptats a París i a Brussel·les.²¹⁵ Més recentment, amb motiu del 8 de març i l'auge del moviment *#MeToo*, el CCME realitzà una piulada en la qual considerava l'eliminació de la violència i la discriminació contra les dones una condició indispensable per garantir la prosperitat d'Europa i dels seus ciutadans.²¹⁶ D'altra banda, amb motiu de la celebració del seixantè aniversari del Tractat de Roma el 2017, el CCME se sumà als actes del MEI, com la Marxa per Europa convocada a Roma el març —a la qual assistiren el president del CCME, Xavier Ferrer,

Joaquim Colominas, Agustí Ulled i Carme Moliné²¹⁷ — i n’organitzà de nous juntament amb d’altres entitats europeistes, com ara la sessió “Europa, seixanta anys després” al Cercle d’Economia.

El tema de la jornada europea del CCME al Parlament de Catalunya del 2018 fou: “Què pensen els joves d’Europa?”, mentre que el gener de 2019, fou dedicada a les eleccions europees que se celebraren el maig. El títol fou “Eleccions europees, saps què t’hi jugues?” i hi varen participar destacats dirigents de sectors influents d’Europa i del país, com el Parlament europeu, la Confederació Sindical Europea, l’Open Society Initiative for Europe, la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Barcelona, l’Ajuntament de Barcelona, la Taula del Tercer Sector, els col·legis d’Economistes i de Politòlegs, el CIDOB, Catalunya Ràdio, la Cadena Ser i RTVE.

El novembre de 2019, Xavier Ferrer i Oriol Lázaro, el president i el secretari general del CCME respectivament, varen assistir a l’assemblea del MEI a Hèlsinki, on s’establiren els temes a treballar durant l’any 2020: la democràcia, la participació ciutadana, els drets fonamentals i els valors europeus, la sostenibilitat de l’economia, posant èmfasi en l’aspecte social, i també la sostenibilitat del planeta i el paper d’Europa en el món, a més d’aprofundir en la igualtat de gènere, entre d’altres aspectes.²¹⁸

Així doncs, durant la darrera dècada, les activitats del CCME han reflectit l’evolució d’una Europa que ha hagut d’afrontar diverses crisis —econòmica, migratòria, institucional, climàtica, etc.—, que han posat en discussió el procés d’integració i la voluntat d’avançar cap a una Europa més forta i unida. En aquest sentit, la tasca del CCME, juntament amb el CFEME i el MEI, de “fomentar i aprofundir a Catalunya les relacions entre els diferents pobles, nacionalitats i regions d’Europa de cara a la unitat europea” i de “treballar per aconseguir una Europa que avanci decidida vers una veritable unió política, una Europa federal entesa com un espai geopolític, econòmic, cultural i social, presidit pels principis d’igualtat, llibertat, seguretat, solidaritat i justícia, on els ciutadans europeus siguin els protagonistes”²¹⁹ pren

ara una gran importància, ja que contribueix a crear una consciència europea i a apropar les institucions comunitàries als ciutadans de Catalunya. Els actuals reptes d'Europa i de la UE són, doncs, els mateixos que haurà d'afrontar el CCME en els propers anys i s'encaren, malgrat tot, des de l'optimisme.

III

El futur que desitgem per a Europa

La nostra societat necessita un activisme renovat i centrat a defensar aquells principis que han garantit el període més llarg de pau, estabilitat política i benestar econòmic que ha conegut Europa en molts segles. Cal que el CCME reafirmi i preservi un espai de trobada i consens entorn de l'ideal europeu i que formuli un missatge coherent per fer front a l'euroescepticisme. El CCME, al llarg de la seva història, sempre s'ha caracteritzat per saber adaptar-se a cada moment i per formar part de la societat civil, que està representada en els seus òrgans de govern. I aquest factor no ha perdut rellevància amb el temps, ans al contrari, cada vegada en té més. Un repte que hem d'assolir és creure en una Europa dels ciutadans, en una Unió Europea sense dèficits democràtics, i amb la participació de la societat civil. Alhora, partint de les característiques del MEI, aquesta participació ha de començar des de les organitzacions territorials del Moviment Europeu.

Des d'aquestes plataformes, cal fer sensibilització i activisme europeista, amb tot el rigor i precisió, des d'una posició de defensa dels valors i objectius definidors de la Unió Europea. Aquesta sensibilització i aquest activisme han d'estar molt enfocats i dirigits als joves, a les noves generacions que no han conegut el que s'ha hagut de lluitar per a la defensa dels valors democràtics i la construcció europea. Generacions que s'han d'incorporar al Moviment Europeu, perquè només amb la voluntat de seguir avançant es podran mantenir els objectius assolits.

Considerem que cal posar l'accent als valors que avui defineixen les societats europees i que recull la Unió Europea i, també, incloure un esment al Consell d'Europa, com a organització que garanteix i promou els drets i les llibertats fonamentals i la diversitat i riquesa cultural del nostre continent.

Així, creiem que actuant d'aquesta manera podrem col·laborar a fer front als reptes que té Europa i que detallem seguidament.

Cal trobar una solució, o almenys espais de consens, entre els estats de la UE a la realitat de la immigració i dels refugiats. La solució passa per polítiques comunes d'àmbit europeu i respectuoses amb els propis valors de la UE. També la qüestió econòmica serà motiu de debat i de contestacions, ja que les desigualtats s'han instal·lat a la majoria d'estats de la UE. Alhora, una urgència cada vegada més visible és la necessitat que els diferents estats de la UE siguin respectuosos amb els valors que la configuren. Finalment, també esdevenen reptes clau les actuacions reals en igualtat de gènere, per a obtenir la plena igualtat i paritat a tota la societat, i la sostenibilitat del planeta, emmarcada en la lluita contra el canvi climàtic, en la qual la UE hauria de tenir un lideratge destacat.

D'altra banda, en l'àmbit institucional i polític, convé apropar les institucions europees als ciutadans. Això s'aconseguirà si són més democràtiques, més participatives, més àgils en la presa de decisions i més empàtiques respecte a la realitat plural de la UE, pel que fa a la seva diversitat cultural, religiosa o identitària, facilitant solucions —en base als valors europeus— a situacions que es vagin produint arreu d'Europa.

L'aplicació dels principis de subsidiarietat i de proporcionalitat incorporats al Tractat de la UE ha estat efectiva per assolir la governança multinivell europea. Però poden i han de tenir molt més recorregut en el procés de construcció europea. Cal no defallir en les accions de divulgació per a formar la consciència política europea i la defensa de l'expressió de la voluntat dels ciutadans, en particular en la dimensió regional i local, àmbit del CCME, ja que són pilars

fonamentals per a l'apropament de l'exercici de les competències a la ciutadania pel seu dret reconegut a participar en la vida democràtica de la Unió Europea.

Per l'estabilitat de casa nostra, de Catalunya, i també d'Europa, esperem i desitgem que els líders polítics, cadascú en el seu àmbit, tinguin la capacitat, voluntat i generositat política i s'esforcin a entendre la posició dels altres i, a base de diàleg i consens, utilitzant els valors de la Unió Europea —com són la pau, la democràcia, l'estat de dret, la tolerància, la solidaritat, els drets humans, la igualtat entre homes i dones, el respecte a les minories...—, s'arribi a solucions acceptables per a tothom i útils per al benestar, la llibertat i la seguretat de la ciutadania.

El millor camí és anar avançant cap a la integració econòmica i política, en base als valors que figuren als tractats i apostant per una Europa amb contingut social en la qual tothom s'hi senti identificat i ningú quedi fora del sistema.

És en aquest escenari que trobarem el Consell Català del Moviment Europeu, treballant com ha fet sempre i farà en el futur.

Cronologia de presidents

<i>Període</i>	<i>President</i>
1949-1952	Carles Pi i Sunyer
1952-1984	Enric Adroher i Pascual, <i>Gironella</i>
1984-1986	Joaquim Molins i Amat
1986-1989	Jordi Garcia-Petit Pàmies
1989-1996	Francesc Homs i Ferret
1996-2000	Eduard Sagarra Trias
2000-2006	Josep Verde i Aldea
2006-2010	Joaquim Llimona Balcells
2010-2012	Lluís Maria de Puig i Olivé
2012-2013	Marina Bru Purón
2013-2014	Joan Colom Naval
2014-actualitat	Xavier Ferrer i Junqué

Membres del Consell Català del Moviment Europeu

<i>Ajuntaments</i>
Barcelona
Canyelles
Cervera
Cubelles
Girona
Igualada
L'Hospitalet de Llobregat
Lleida
Matadepera
Mataró
Olot
Reus
Sant Boi de Llobregat
Sant Pere de Ribes
Santa Coloma de Gramenet
Sitges
Tarragona
Tàrrrega
Terrassa
Vilafranca del Penedès
<i>Associacions</i>
Adicec
AIACE
Associació de Municipis de Catalunya
Cercle d'Economia
CNJC
Federació de Municipis de Catalunya
Fundació Catalunya Europa
LECE

Pimec
Taula Tercer Sector
<i>Col·legis professionals</i>
Il·lustre Col·legi de l'Advocacia de Barcelona
Col·legi d'Economistes de Catalunya
Col·legi de Politòlegs i Sociòlegs de Catalunya
<i>Partits polítics</i>
PdeCAT
ERC
ICV
PP
PSC
Ciutadans
<i>Sindicats</i>
CCOO
UGT
USOC
<i>Universitats</i>
Esade
Universitat de Girona
Iese
Universitat Rovira i Virgili
Universitat Autònoma de Barcelona
Universitat de Barcelona
Universitat Pompeu Fabra

Bibliografia i documents d'arxiu

- ARNOLD, Rainer (2004), “La Constitución Europea en el proceso de integración europea”, *Revista de Derecho Constitucional Europeo* 2, pp. 25-31.
- BADOSA, Juan (2005), “La adhesión de España a la CEE”, *Revistas ICE* 826, 75 años de política económica española, pp. 99-106.
- DE PEDRO, Pilar i SOLÉ, Queralt (1999), *30 anys d'història d'euro-peisme català: 1948-1978: el “Contuberni” de Munic*, Barcelona, Mediterrània.
- DE PUIG, Lluís Maria (1999), *Gironella, la izquierda europeísta*, Madrid, Fundación Españoles en el Mundo.
- FULLOLA, Montserrat (2014), *Breu història de la Universitat de Barcelona*, Barcelona, Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona.
- GIRÓN, José Antonio (2002), “La evolución del proyecto de integración europea”, *Anuario de Derecho Europeo* 2, pp. 201-258.
- GRANELL, Francesc, POU, Víctor, SÁNCHEZ-FÉRRIZ, Miquel-Àngel (eds.) (2002), *Catalunya dins la Unió Europea: política, economia i societat*, Barcelona, Edicions 62.
- LLOVERAS, Josep Maria (2018), *CATEXIT: El Divorci Catalunya-Europa*. Tertúlia Espai Ateneu (13 de febrer de 2018), Ateneu Barcelonès.
- MELLADO, Pilar (2017), “La integración europea: historia de una policrisis”, *Revista de Derecho de la Unión Europea* 32, UNED, pp. 19-35.
- MONTES, Francisco José (2014), “El Consejo de Europa”, *Anuario Jurídico y Económico Escurialense* XLVII, pp. 57-92.
- PIEDRAFITA, Sonia, STEINBERG, Federico, TORREBLANCA, José Ignacio (2006), *20 años de España en la Unión Europea (1986-2006)*, Madrid, Real Instituto Elcano i Parlamento Europeo - Oficina en España.

- PRESTON, Paul (2013), “El Contubernio en la historia de la oposición al franquismo”, a SATRÚSTEGUI, Joaquín (dir.), *Cuando la Transición se hizo posible. El “Contubernio de Múnich”*, Madrid, Tecnos.
- TUSELL, Javier (2013), “El Contubernio como pretexto”, a SATRÚSTEGUI, Joaquín (dir.), *Cuando la Transición se hizo posible. El “Contubernio de Múnich”*, Madrid, Tecnos.
- UGALDE, Alexander (2001), *El Consejo Vasco del Movimiento Europeo (1951-2001). La aportación vasca al federalismo europeo*, Vitoria-Gasteiz, Europako Mugimenduaren Euskal Kontseilua / Consejo Vasco del Movimiento Europeo.

FONTS D'ARXIU

Arxiu del Consejo Federal Español del Movimiento Europeo

Fons Enrique Gironella

Arxiu Municipal de Girona

Fons Lluís Maria de Puig Olivé

CRAI-Biblioteca del Pavelló de la República

Europa: butlletí del Consell Català del Moviment Europeu

European University Institute. Historical Archives of the European Union

Mouvement européen

Fons del Consell Català del Moviment Europeu

Arxiu personal de Maria Àngels Espuny

DOCUMENTS ELECTRÒNICS

European Movement International (2019), *History* [En línia]. [Consulta: juliol 2019]. Disponible a <<https://europeanmovement.eu/who-we-are/history/>>

SCHUMAN, Robert (1950) [En línia], Declaració Schuman, París. [Consulta: juliol 2019] Disponible a <https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/europe-day/schuman-declaration_es>

PREMSA

Avui (Barcelona)

El País (Madrid)

El Punt (Girona)

El Punt Avui (Barcelona)

La Vanguardia (Barcelona)

Notes

1. Schuman, 1950.
2. Girón, 2002: 203.
3. De Pedro i Solé, 1999: 24.
4. Puig, 1999: 36.
5. EMI, 2019.
6. Puig, 1999: 36.
7. AMGi. Fons Lluís Maria de Puig Olivé, Monografies, capsa 16890, lligall 17.
8. Montes, 2014: 61.
9. AMGi. Fons Lluís Maria de Puig Olivé, Monografies, capsa 16891, lligall 21.
10. De Pedro i Solé, 1999: 29.
11. “Els pioners de l’Europa unida” (15 de gener de 1993). *El Punt*, p. 16.
12. Puig, 1999: 36.
13. AMGi. Fons Lluís Maria de Puig Olivé, Monografies, capsa 16891, lligall 21.
14. Ugalde, 2001: 93-94.
15. Ugalde, 2001: 114.
16. De Pedro i Solé, 1999: 33.
17. De Pedro i Solé, 1999: 33-35.
18. Ugalde, 2001: 108.
19. CRAI-Biblioteca del Pavelló de la República. “De l’interior” (núm. 2, octubre-novembre de 1951). *Europa. Butlletí del Consell Català del Moviment Europeu*, p. 12.
20. Per a les biografies més detallades, consulteu De Pedro i Solé, 1999: 34-35.
21. Mellado, 2017: 22.
22. Ugalde, 2001: 106.
23. CRAI-Biblioteca del Pavelló de la República. “El Consell Català del Moviment Europeu” (núm. 1, juny de 1951). *Europa. Butlletí del Consell Català del Moviment Europeu*, p. 7.
24. Puig, 1999: 55.
25. Ugalde, 2011: 111-113.
26. European University Institute. Historical Archives of the European Union. ME.55. Campagne Européenne de la Jeunesse.
27. De Pedro i Solé, 1999: 36.
28. De Pedro i Solé, 1999: 38.
29. European University Institute. Historical Archives of the European Union. ME.55. Campagne Européenne de la Jeunesse.
30. De Pedro i Solé, 1999: 38.
31. CFEME. Fondo Enrique Gironella. 1, Carpeta 5, Rapport sur l’Espagne. Activités 1951-1956.

32. CRAI-Biblioteca del Pavelló de la República. "Catalunya enfora" (núm. 2, octubre-novembre de 1951). *Europa. Butlletí del Consell Català del Moviment Europeu*, p. 1.
33. Fullola, 2014: 62-63.
34. De Pedro i Solé, 1999: 70-72.
35. De Pedro i Solé, 1999: 73.
36. CFEME. Fondo Enrique Gironella. 2, Carpeta 5, Carta d'E. Vidal al CFEME, març del 1957.
37. De Pedro i Solé, 1999: 95.
38. CFEME. Fondo Enrique Gironella. 1, 1962, El Contubernio de Munic, Sans, Josep, España y Europa.
39. AMGi. Fons Lluís Maria de Puig Olivé, Monografies, capsa 16890, lligall 14, Munich, 1962. Explicación de un hecho histórico.
40. Puig, 1999: 56.
41. De Pedro i Solé, 1999: 105-106.
42. Arxiu personal de Maria Àngels Espuny. Muriel Casals. Tasis i el Moviment Europeu (23-gener-97). Intervenció a Ràdio 4.
43. De Pedro i Solé, 1999: 108.
44. AMGi. Fons Lluís Maria de Puig Olivé, Monografies, capsa 16890, lligall 17, Enric Adroher Gironella. Activitats en favor de la construcció europea.
45. CFEME. Fondo Enrique Gironella. 1, 1962, El Contubernio de Munic, Flores, Xavier, Iberica. Juliol-agost 1962.
46. De Pedro i Solé, 1999: 125.
47. AMGi. Fons Lluís Maria de Puig Olivé, Monografies, capsa 16890, lligall 14, Munich, 1962, Explicación de un hecho histórico.
48. AMGi. Fons Lluís Maria de Puig Olivé, Monografies, capsa 16890, lligall 14, Munich, 1962, Explicación de un hecho histórico..
49. CFEME. Fondo Enrique Gironella. 1, 1962, El Contubernio de Munic, Flores, Xavier, Iberica. Juliol-agost 1962.
50. De Pedro i Solé, 1999: 151.
51. CFEME. Fondo Enrique Gironella. 1, Carpeta 1, Españoles castigados por el gobierno del general Franco por haber asistido al IV Congreso Europeista celebrado en Munich a primeros de junio.
52. CFEME. Fondo Enrique Gironella. 6, Carpeta 1, Notes manuscrites d'Enric Adroher Gironella.
53. AMGi. Fons Lluís Maria de Puig Olivé, Monografies, capsa 16890, lligall 14. Munich, 1962, Explicación de un hecho histórico.
54. CCME. Adroher, Enric. La oposición democrática ante sus posibilidades.
55. CFEME. Fondo Enrique Gironella. 14. Congresos de la Haya y Munich, Adroher, Enric. La oposición democrática ante sus posibilidades.
56. Tusell, 2013: 33-34.
57. Puig, 1999: 58.
58. Preston, 2013: 41.
59. Granell, F. "Los quince años del acuerdo España-CEE" (29 de juny de 1985). *El País*.
60. CFEME. Fondo Enrique Gironella. 1, Carpeta 1, Gorkin, Julián. La idea fuerza España-Europa.
61. CFEME. Fondo Enrique Gironella. 1, Carpeta 1. Démarches réalisés en ce qui concerne le problème soulève par la demande d'association du Gouvernement Espagnol au Marché Commun.
62. CFEME. Fondo Enrique Gironella. 1, Carpeta 1. Démarches réalisés en ce qui concerne le problème soulève par la demande d'association du Gouvernement Espagnol au Marché Commun.

63. CFEME. Fondo Enrique Gironella. 20, Carpeta 3. CFEME. Secretaria General; 20, Carpeta 3, CFEME. Secretaria General.
64. CFEME. Fondo Enrique Gironella. 17, Carpeta 3, El tratado comercial no abre las puertas de Europa.
65. CFEME. Fondo Enrique Gironella. 20, Carpeta 3, Proyecto de declaración.
66. Ugalde, 2001: 93-94.
67. CFEME. Fondo Enrique Gironella. 20, Carpeta 3, Acta de la Asamblea General extraordinaria del CFEME del 23 de septiembre de 1967.
68. De Pedro i Solé, 1999: 196.
69. CFEME. Fondo Enrique Gironella. 20, Carpeta 2, Estatutos.
70. CFEME. Fondo Enrique Gironella. 20, Carpeta 2, Reglamento Interior del CFEME.
71. Testimoni personal de Francesc Granell.
72. Ugalde, 2001: 145-146.
73. Ugalde, 2001: 145.
74. Puig, 1999: 59.
75. De Pedro i Solé, 1999: 198.
76. Ugalde, 2001: 148.
77. Testimonis personals d'Agustí Ulied i Miquel Argimon.
78. Ugalde, 2001: 149.
79. De Pedro i Solé, 1999: 199.
80. Puig, 1999: 65.
81. Testimoni personal de Miquel Argimon.
82. "Álvarez de Miranda en la constitución del Consell Català del Moviment Europeu" (3 d'octubre de 1978). *La Vanguardia*, p. 9.
83. Testimoni personal d'Enric Cama.
84. "Adroher Gironella, president del Consell Català" (3 d'octubre de 1978). *Avui*, p. 4.
85. Testimoni personal de Carme Moliné.
86. AMGi. Fons Lluís Maria de Puig Olivé, Monografies, capsa 16893, lligall 27, Munich, 1962, Explicación de un hecho histórico. Acta de la reunió de la Junta Directiva del dia 25 d'abril de 1985.
87. Vegeu nota d'opinió de Miquel Argimon, Ignasi Camí, Joan Mas Cantí, Carmen Moliné, Víctor Pou, Pere Puig, Jesús M. Rodés i Agustí Ulied, en la secció documental final.
88. Testimoni personal de Carme Moliné.
89. Ugalde, 2001: 156.
90. Ugalde, 2001: 162.
91. CCME. Constitució del CCME.
92. CCME. Declaració de principis.
93. Testimoni personal de Carme Moliné.
94. AMGi. Fons Lluís Maria de Puig Olivé, Monografies, capsa 16891, lligall 22, Encuentro entre representantes de Lombardía y Cataluña (22 d'abril de 1982). *El Noticiero Universal*.
95. AMGi. Fons Lluís Maria de Puig Olivé, Monografies, capsa 16891, lligall 22, Catalunya y Lombardía estrechan lazos de colaboración mútua (25 d'abril de 1982). *El Correo Catalán*.
96. Testimoni personal d'Agustí Ulied.
97. Testimoni personal d'Agustí Ulied.
98. "La reunión democrática de Munich" (6 de juny de 1982). *La Vanguardia*, p. 8.
99. Badosa, 2005.
100. *España en la OTAN*. Ministerio de Asuntos Exteriores. Gobierno de España. 2017.
101. AMGi. Fons Lluís Maria de Puig Olivé, Monografies, capsa 16893, lligall 27, Acta de la reunió del Consell Català del dia 17 de juny de 1983.

102. CCME. Resolució de la Direcció General d'Associacions i Fundacions del Departament de Justícia de la Generalitat sobre el registre del CCME al Registre d'Associacions.
103. CCME. Sol·licituds d'adhesió al CCME.
104. CCME. Correspondència CCME.
105. AMGi. Fons Lluís Maria de Puig Olivé, Monografies, capsa 16890, lligall 14, CCME. Invitació a l'acte d'imposició de l'Orde d'Isabel la Catòlica a Enric Adroher Gironella.
106. AMGi. Fons Lluís Maria de Puig Olivé, Monografies, capsa 16890, lligall 14, Enric Adroher-Gironella, alma del "Contubernio de Munich", recibe la Orden de Isabel la Católica (10 de gener de 1985). *El País*.
107. Testimoni personal de Miquel Argimon.
108. Testimoni personal de Carme Moliné.
109. CCME. Reunió a Roma d'un gran Congrés Europeu. Testimoni personal de Carme Moliné.
110. CCME. "Expedició d'europèistes catalans a la cimera de Milà" (26 de juny de 1985). *Avui*.
111. CCME. "Dos-cents catalans cap a Milà, convocats pel Moviment Europeu" (26 de juny de 1985). *Avui*.
112. Testimoni personal d'Agustí Ulied.
113. CCME. Programa del curs Comunitats Europees i Ens Locals.
114. CCME. Actes per l'Europa dels ciutadans.
115. CCME. Actes per l'Europa dels ciutadans.
116. Arxiu personal de Maria Àngels Espuny. *Treball*. Barcelona: PSUC, 12-31 desembre 1986, p. 6.
117. Testimonis personals de Carme Moliné i de Maria Àngels Espuny.
118. AMGi. Fons Lluís Maria de Puig Olivé, Monografies, capsa 16893, lligall 27, Acta de la reunió del CCME del 7 de gener de 1985.
119. Testimoni personal de Carme Moliné.
120. AMGi. Fons Lluís Maria de Puig Olivé, Monografies, capsa 16893, lligall 27, Declaració Europeista 1985.
121. Testimonis personals de Carme Moliné i d'Agustí Ulied.
122. CCME. Activitats realitzades pel CCME des del febrer de 1985.
123. CCME. Agermanament dels Moviments Europeus de les regions d'Alsàcia, Baden-Württemberg, Rhone-Alpes, Llobardia i Catalunya.
124. Testimoni d'Agustí Ulied.
125. CCME. Proposta de programa d'actuació del CCME.
126. CCME. *Europa. Organo di informazione del Consiglio Italiano del Movimento Europeo* 3 (març 1957).
127. CCME. Resum de les activitats més significatives del CCME. Febrer 1987-setembre 1989.
128. Testimoni personal de Carme Moliné.
129. CCME. Congrés Associació regions frontereres europees "Europa 1992".
130. Testimoni personal d'Enric Cama.
131. Testimoni personal de Carme Moliné.
132. CCME. Declaració del CCME sobre la situació actual d'Europa, juliol de 1990.
133. CCME. Viatge a Maastricht.
134. CCME. El repte de la construcció de la Unió Europea.
135. CCME. Cama, Enric. "De l'eufòria de Roma a la incertesa de Maastricht" (7 de desembre de 1991). *Diario de Terrassa*.
136. CCME. El CCME i el Tractat de Maastricht.

137. CCME. Declaració del CCME arran de la crisi del Golf.
138. CCME. Manifest del CCME “pel sí a Maastricht”.
139. CCME. Manifest del CCME al Congrés de Munic de l’octubre de 1993.
140. Piedrafita, Steinberg i Torreblanca, 2006.
141. Testimonis personals d’Agustí Ulied i Carme Moliné.
142. Testimoni personal de Miquel Argimon.
143. Testimoni personal de Joaquim Millan.
144. Testimoni personal d’Enric Cama.
145. Testimoni personal d’Enric Cama.
146. Testimoni personal d’Enric Cama.
147. Testimonis personals d’Agustí Ulied i Miquel Argimon.
148. CCME. European Movement. Europe and the Mediterranean: a new partnership.
149. Arxiu personal de Maria Àngels Espuny. Viatge a Roma. Als militants i simpatitzants del PSUC.
150. Testimonis personals d’Agustí Ulied, Miquel Argimon i Carme Moliné.
151. CCME. Activitats del CCME durant el curs 1998-1999.
152. Testimoni personal de Joaquim Millan.
153. CCME. Resum de les activitats més significatives realitzades pel CCME durant els anys 1989 i 1990.
154. Testimoni personal de Joaquim Millan.
155. Testimoni personal de Joaquim Millan.
156. CCME. Document adreçat als caps de llista dels partits i coalicions de Catalunya que es presenten a les eleccions generals.
157. CCME. Activitats del CCME durant el curs 1998-1999.
158. CCME. Full Informatiu del Consell Català del Moviment Europeu. Número 1 (gener/febrer/març del 1994).
159. CCME. Informe sobre l’acte en commemoració de la fundació del CFEME el dia 28 de juny de 1991.
160. Ugalde, 2001: 162.
161. CCME. Referencia a las palabras de Francesc Homs Ferret, presidente del CCME.
162. De Pedro i Solé, 1998.
163. CCME. Activitats del CCME durant el curs 1998-1999.
164. CCME. Activitats del CCME durant el curs 1998-1999.
165. Arxiu personal de Maria Àngels Espuny. CCME. Delegació a Roma del CCME.
166. Arxiu personal de Maria Àngels Espuny. CCME. Comissió Amsterdam i ocupació.
167. Arxiu personal de Maria Àngels Espuny. CCME. Comissió social.
168. Arxiu personal de Maria Àngels Espuny. Fòrum Català per la Carta de Drets Fonamentals de la UE.
169. Arnold, 2004.
170. Mellado, 2017: 27.
171. CCME. Memòria d’activitats del CCME 2003.
172. Testimoni personal de Joaquim Millan.
173. CCME. Memòria d’activitats del CCME 2002.
174. Testimoni personal de Joaquim Millan.
175. Arxiu personal de Maria Àngels Espuny. Fòrum Cívic per una Constitució Europea. Entitats participants.
176. Testimoni personal de Joaquim Millan.
177. Arxiu personal de Maria Àngels Espuny. CCME. Quatre ponents de la Constitució Espanyola reflexionen sobre una Constitució per a Europa.

178. CCME. Memòria d'activitats del CCME 2004.
179. Testimoni personal de Joaquim Millan.
180. CCME. Memòria d'activitats del CCME 2005.
181. CCME. Memòria d'activitats del CCME 2007.
182. CCME. Memòria d'activitats del CCME 2002.
183. Arxiu personal de Maria Àngels Espuny. CCME. Nota de premsa.
184. Arxiu personal de Maria Àngels Espuny. Riera, Ignasi. "Veu en *off*. Marina Bru" (11 d'octubre del 2003). *Avui*.
185. Testimoni personal de Maria Àngels Espuny.
186. Arxiu personal de Maria Àngels Espuny. CCME. Invitació a l'acte *Anton Cañellas i Balcells i Antoni Gutiérrez Díaz, dues visions d'Europa*.
187. CCME. Memòria d'activitats del CCME 2003.
188. CCME. Memòria d'activitats del CCME 2003.
189. CCME. Memòria d'activitats del CCME 2007.
190. Testimoni personal de Xavier Ferrer.
191. Ferrer, Xavier. "El Barça amb la Unió Europea" (maig del 2007). *El Punt Avui*.
192. CCME. Memòria d'activitats del CCME 2007.
193. CCME. Memòria d'activitats del CCME 2008.
194. CCME. Memòria d'activitats del CCME 2007.
195. CCME. Memòria d'activitats del CCME 2006, 2007 i 2010.
196. Testimoni personal de Joaquim Llimona.
197. CCME. Memòries d'activitats del CCME 2005-2017.
198. Testimoni personal de Joaquim Millan.
199. CCME. Memòria d'activitats del CCME 2013, 2014 i 2015, 2016, 2017.
200. Testimoni personal de Joaquim Llimona.
201. Testimoni personal de Joaquim Millan.
202. CCME. Memòria d'activitats 2011, 2012, 2014, 2015, 2016.
203. CCME. Memòria d'activitats 2014.
204. Ferrer, Xavier. "Moviment Europa Internacional" (2 de desembre de 2014). *El Punt Avui*.
205. CCME. Memòria d'activitats 2013.
206. Testimoni personal de Joaquim Millan.
207. CCME. Memòria d'activitats 2014.
208. CCME. Memòria d'activitats 2013, 2014, 2015, 2016 i 2017.
209. CCME. Memòria d'activitats 2017.
210. CCME. Memòria d'activitats 2013.
211. Testimoni personal de Xavier Ferrer.
212. CCME. Memòria d'activitats 2014.
213. CCME. Memòria d'activitats 2016 i 2017; Newsletter CCME, setembre 2018.
214. Ferrer, Xavier. "Del Bàltic al Mediterrani" (10 de maig del 2015). *El Punt Avui*.
215. Ferrer, Xavier. "El Moviment Europeu" (29 de maig de 2016). *El Punt Avui*.
216. Ferrer, Xavier. "Europa i les dones" (10 de març de 2019). *El Punt Avui*.
217. Testimoni personal de Xavier Ferrer.
218. Memòria CCME 2019.
219. CCME. Modificació dels Estatuts.

Abreviacions (per ordre d'aparició)

MEI	Moviment Europeu Internacional
CCME	Consell Català del Moviment Europeu
Benelux	Bèlgica, Països Baixos i Luxemburg
CECA	Comunitat Europea del Carbó i l'Acer
CED	Comunitat Europea de Defensa
LECE	Lliga Europea de Cooperació Econòmica
CFEME	Consejo Federal Español del Movimiento Europeo
POUM	Partit Obrer d'Unificació Marxista
ERC	Esquerra Republicana de Catalunya
URSS	Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques
CEE	Comunitat Econòmica Europea
EURATOM	Comunitat Europea de l'Energia Atòmica
ONU	Organització de les Nacions Unides
OTAN	Organització del Tractat de l'Atlàntic Nord
PSUC	Partit Socialista Unificat de Catalunya
AECE	Associació Espanyola de la Cooperació Europea
PCE	Partido Comunista de España
UE	Unió Europea
ETA	Euskadi Ta Askatasuna
FRAP	Front Revolucionari Antifeixista i Patriòtic
Eurobask	Consell Basc del Moviment Europeu
UDC	Unió Democràtica de Catalunya

ICV	Iniciativa per Catalunya
UGT	Unió General de Treballadors
CCOO	Comissions Obreres
COPYME	Confederación General de las Pequeñas y Medianas Empresas del Estado Español
AIE	Asociación para la Integración Europea
UCD	Unión de Centro Democrático
TV3	Televisió de Catalunya
PCSD	Política Comuna de Seguretat i Defensa (UE)
CIDOB	Centre d'Estudis i Documentació Internacionals de Barcelona
ECU	Unitat Monetària Europea
CCCB	Centre de Cultura Contemporània de Barcelona
ADICEC	Associació de Diplomats dels Cursos de la Unió Europea a Catalunya
RTVE	Radio Televisión Española
UAB	Universitat Autònoma de Barcelona
URV	Universitat Rovira i Virgili
BCE	Banc Central Europeu
Impevic	Institut Municipal de Promoció i Economia de Vic
Brexit	Sortida del Regne Unit de la Unió Europea

SECCIÓ DOCUMENTAL

La refundació a Catalunya

A les acaballes dels anys 1970 a Catalunya, com a la resta d'Espanya, ens trobàvem immersos en un complex i esperançador procés de transició política. L'obertura a Europa se'ns presentava, aleshores, com la gran fita a assolir, particularment entre els sectors socials i polítics més avançats. Un conjunt de personalitats del món econòmic, sindical i polític esdevindrien protagonistes del que acabarà essent "una veritable transició" de la dictadura franquista a la democràcia.

Era perceptible, en diversos sectors, una mobilització creixent en favor de l'obertura econòmica i social del nostre país i de transició a la democràcia. Foren uns anys d'una llarga transició política i, a la vegada, d'una creixent inestabilitat política i social. El pacte entre els partits i les forces polítiques, tant de nova creació com provinents de l'època republicana després d'anys de prohibició i exili, i la voluntat de canvi existent en amplis sectors, acabarien fent possible tant el procés d'obertura a Europa com la transició a la democràcia, condició indispensable per tal de poder esdevenir membres amb plens drets de les institucions europees.

Les ànsies d'oblidar els quaranta anys de dictadura i la necessitat de disposar d'un paraigua que ens protegís de noves aventures militars van fer que la ciutadania veiés en les Comunitats Europees l'entorn de protecció democràtica desitjada per la majoria de ciutadans espanyols.

És dins aquest escenari en el qual, provinents de l'exili, arribaren a Barcelona persones que durant tots els anys de dictadura havien treballat per Europa i que tenien molt clars els objectius de la lluita per tal d'aconseguir una plena integració dels pobles europeus, amb total participació dels catalans en aquest projecte. Destacarien per damunt d'altres Enric Adroher àlies Gironella, antic militant d'es-

querres a l'època de la República i un dels protagonistes, al costat de Salvador de Madariaga, de la fundació del Moviment europeu espanyol i català, i Josep Sans, militant d'Esquerra Republicana de Catalunya que fou també participant de les primeres passes del Moviment europeu i un dels dos funcionaris espanyols que van treballar a la Comissió Europea abans de la integració d'Espanya.

Gironella va arribar a Catalunya amb dos objectius: participar en la política catalana mitjançant la seva militància en el PSC i portar a terme la recuperació del Consell Català del Moviment Europeu (CCME), la seva plena refundació ara a Catalunya. Pasqual Maragall va ser la persona que més ajudaria Gironella en arribar aquest a Barcelona, facilitant-li contactes amb el PSC; Antón Cañellas, declarat europeista, a qui va conèixer a l'exili, l'introduiria, així mateix, en els incipients mitjans europeistes existents a Catalunya. Una especial menció cal fer, d'altra banda, de Joan Mas Cantí, la persona que va facilitar els contactes necessaris per tal que Enric Adroher Gironella fos ben rebut entre els europeistes del Cercle d'Economia. Mas Cantí seria, altrament, qui faria possible que en el mateix Cercle s'acabés constituint la Secretaria del CCME que durant un llarg període es mantindria com a centre neuràlgic de les seves activitats i en el qual s'organitzarien les reunions i els debats promoguts per les corresponents Junes Directives.

A la sala de reunions del Cercle van anar arribant totes les persones amb qui Gironella i Josep Sans contactarien per tal de formar part d'aquest grup europeista i impulsar les activitats del CCME, que immediatament es va transformar, com destaquen Joan Mas Cantí i Jesús M. Rodés, en un espai de trobada, en un fòrum de debat, que estava obert als diversos corrents i sensibilitats d'aquells anys inquietants. Un grup d'amics units per un objectiu comú, la integració d'Europa i la participació de Catalunya i Espanya en aquest procés.

Opcions polítiques ben diverses de partits polítics d'ideologies fins i tot enfrontades durant els temps de la república i de la guerra civil participarien en les primeres activitats del CCME, en bona part dutes a terme en les instal·lacions del Cercle d'Economia de Barcelona. Ignasi Camí explica una escena molt significativa que havia pre-

senciat en els primers dies del Consell. Un dia, quan Gironella va arribar a la reunió es va trobar Gregorio López Raimundo. A Gironella la imatge de López Raimundo li va fer pensar en la txeca en la qual ell havia estat tancat durant la guerra civil. Durant uns minuts es varen acusar mútuament per després iniciar una relació no amistosa, però sí respectuosa, que va durar al llarg de la seva participació en el CCME.

A les reunions del Consell els líders polítics i socials de l'època van poder enriquir els seus coneixements sobre el projecte europeu gràcies a l'experiència de protagonistes i pensadors de la política europea i internacional que, invitats per Gironella, participaven en les reunions del CCME.

Els primers anys de funcionament del CCME varen estar impregnats de gran entusiasme. Gironella era un treballador infatigable i tenia una gran capacitat d'il·lusionar la gent. Tots recordem els seus discursos en les reunions en el Cercle sobre la importància del sector agrícola i la necessitat de protegir els pagesos. Era una obsessió. La capacitat de convocatòria del CCME i la influència en la societat catalana va ser extraordinària. Durant aquests primers anys de funcionament a Catalunya del CCME van crear-se un gran nombre d'organitzacions de suport a la integració europea i a la participació de Catalunya i Espanya en aquest procés. Mentre el professor Pere Puig endegava a ESADE una recerca sobre la repercussió a la indústria catalana de la integració a les Comunitats Europees, Agustí Ulled i Miquel Argimón editaven *La Carta Europea*, primera *newsletter* sobre temes europeus que es publicava a Espanya, i Ernest Udina i Josep F. Valls, acompanyats d'un bon grup de periodistes catalans, creaven l'Associació Catalana de Periodistes Europeus. Segons explica Víctor Pou, era tanta la importància del Consell que va despertar l'admiraació del president Jordi Pujol, qui va voler que el Patronat Català Pro Europa, que havia creat per impulsar les relacions de Catalunya amb les institucions europees, es constituís en un organisme de debat i reflexió, com des dels seus inicis havia estat el CCME.

MIQUEL ARGIMON, IGNASI CAMÍ, JOAN MAS CANTÍ, CARMEN MOLINÉ,
VÍCTOR POU, PERE PUIG, JESÚS M. RODÉS, AGUSTÍ ULIED

Refundació de CCME. Anys vuitanta.

Presidència de Joaquim Molins (1984-1986).

Roma, febrer de 1985.

Manifestació a la cimera de Milà (juny de 1985).

Joaquim Molins i Enric Adroher Gironella. Cimera de Milà (juny de 1985).

Presidència de Jordi Garcia-Petit (1986-1989).

Concert Dia d'Europa. Pavelló Mies Van der Rohe (maig de 1987).

Dia d'Europa (1989).

Congrés de Roma (1990).

Congrés de Roma (1990).

Dia d'Europa (1990).

Dia d'Europa (1991).

Concert del Dia d'Europa (1996).

Jornada europea al Parlament de Catalunya (1998).

Dia d'Europa al Palau de la Música (1998).

Audiència de la Junta del CCME amb el Molt Honorable President de la Generalitat de Catalunya (2000).

Acte del CCME al Col·legi de Periodistes de Catalunya (2001).

Debat d'eurodiputats (2004).

Audiència de la Junta del CCME amb el Molt Honorable President Pasqual Maragall (2006).

Commemoració del 50è aniversari del Tractat de Roma, al Camp Nou (2007).

Reunió amb representants d'Ajuntaments. Tarragona (2009).

Debat d'eurodiputats (2009).

Jornada europea (2010).

Dia d'Europa a Terrassa. Lluís M. de Puig (2011).

Jornada Voluntariat. Terrassa (2012).

Concert del Dia d'Europa (2012).

Jornada europea al Parlament de Catalunya (2013).

Assemblea Federal del Moviment Europeu Internacional (Roma, 2014).

Cicle de conferències “El paper de la UE al món” amb el suport de l’Obra Social de ”la Caixa” (2014).

Debat amb la ciutadania (2014).

Jornada Europea al Parlament de Catalunya (2015).

Concert del Dia d'Europa (2015).

Jornada europea al Parlament de Catalunya (2016).

Assemblea Federal del Moviment Europeu Internacional (Brussel·les, 2017).

Estada del president del MEI a Barcelona (2017).

March For Europe (2017).

XXVI Jornada Europea CCME (2017).

Debat Ciutadania amb entitats europeistes de Catalunya (2017).

Audiència del conseller d'Exteriors, Relacions Institucionals i Transparència a representants del CCME (2018).

Acte sobre l'Europa social (2019).

XXVIII Jornada Europea CCME. Taula 1 (2019).

XXVIII Jornada Europea CCME. Taula 2 (2019).

Celebració dels setanta anys del CFEME a Madrid (2019).

XXVIII Jornada Europea del CCME (2019).

Conferència ODS (Terrassa, 2019).

Sopar tertúlia d'ADICEC i CCME (2019).

Cicle de conferències “La identitat europea” (2019).

Copa de Nadal (2019).